

Юлия Дончева

**МЕТОДИКА НА ОБУЧЕНИЕТО
ПО
ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО**

РЪКОВОДСТВО ЗА СЕМИНАРНИ УПРАЖНЕНИЯ

Първо издание

**Русенски университет „Ангел Кънчев”
Русе, 2014**

© Рецензент: проф. д-р Тодорка Стефанова

ISBN: 978-954-712-606-0

© Печатна база при Русенски университет „Ангел Кънчев”

ВСИЧКИ ПРАВА ЗАПАЗЕНИ! Препечатване и възпроизвеждане на цяло или на отделни части само с писменото съгласие на автора.

Предговор

Необходимост от подобно ръководство отдавна има в рамките на Русенски университет “Ангел Кънчев”. Чест прави на авторката, че въпреки това, че е отскоро в университета и е в началото на преподавателския си път, се е заела да напише това полезно и необходимо учебно пособие. Явно е, че на нея не ѝ е липсвала нито смелост, нито дързост, нито желание да изпълни тази задача. Тя добре е осъзнавала потребностите на студентите от настоящето ръководство за семинарни упражнения. И е успяла!

Методическото ръководство е написано в логична и ясно очертана структура. Тя разкрива в какво ще се състои съдържанието и технологията на всяко отделно упражнение. Структурата на упражненията включва следните елементи: цел, съдържание, задачи за студентите, дискусийни въпроси и технология. Целта фиксира образователната идея на упражнението. Съдържанието посочва информацията, която ще се усвоява от студентите, нейната логика и смисъл. Задачите ориентират студентите в предстоящите за тях действия и манипулации в хода на упражнението. Дискусийните въпроси разкриват евристичния смисъл и посоката на умствените усилия на студентите. Технологията на упражнението ориентира в алгоритъма, по който ще се движи хронологията на упражнението, задълженията на преподавателя като негов организатор, както и материалните и словесните средства, които той ще използва.

Посочената структура представя действителната пълнота на всяко отделно упражнение. По такъв начин методическото ръководство, като цяло, отлично ориентира студентите в това, което им предстои да извършват в предстоящите семинарни упражнения, осветлява смисъла на участието им, мотивира тяхната интелектуална и учебна активност.

В този си структурен вид методическото ръководство в пълнота изпълнява предназначението си на полезно учебно помагало, което подчертава безусловния смисъл на неговото издаване и ползване от студентската аудитория.

Доц. д-р. Синто Юлзари

Из рецензията на проф. д-р Тодорка Стефанова:

„Учебният предмет човекът и обществото има интегрален характер. С този предмет завършва задължителната подготовка на учениците в началния етап на основната степен. Той изгражда началните познания на учениците за човешките взаимоотношения, за устройството на обществото и за организацията на съвременната българска държавност.” (Наредба № 2 от 18.05.2000 г. за учебното съдържание)

При наличие на учебник по дисциплината, методическото ръководство е необходимо и задължително за студентите. Упражненията са ясно, точно и конкретно ситуирани. Съдържат – *тема; цел на упражнението; дискуссионни въпроси; задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати; технология на семинарното упражнение; приложение*. По този начин структурирани семинарните упражнения имат за цел да активизират студентите към разработване на собствени решения по провеждането на обучителната работа. Упражненията следват съдържанието на лекцията по дадена тема и разработените в нея теоретически и методически проблеми. С това се постига осмисляне на фактологическия материал и практическото му претворяване в умозрителен план. Така семинарните упражнения стават “мост” между усвояването на теория на дисциплината и следващите форми на учебна и държавна практика по нея. На тази “идея” са подчинени и извънаудиторийните задачи на студентите при които те продължават изпълнението на задачите от упражненията и в завършен вид ги представят на преподавателя, където словесно защитават собствените си решения. На семинарните упражнения се упражнява контрол по отношение на възприемането и осмислянето на поставените задачи в началото на разработването на темата. В края на семинарното упражнение по темата се оценява качеството на представените материали, тяхното словесно обосноваване и доказателственост при защитата им.

Методическото ръководство за семинарни упражнения по „Човекът и обществото” с автор гл. ас. д-р Юлия Дончева е един много навременен и добре поднесен учебен материал, който е абсолютно необходим за обезпечаването на студентите от специалностите Предучилищна и начална училищна педагогика и Начална училищна с чужд език (бакалавърска степен, редовна и задочна форма на обучение).

Проф. д-р Тодорка Стефанова

Семинарно упражнение № 1

Тема: *Място на краепознавателната дейност на учителя в обучението по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование”*

Въведение:

Познавателният кръгзор за социалния свят, формирането на който е една от целите на обучението по „Човекът и обществото”, има за основа познаването и ориентирането в най-близкото и актуално социално обкръжение. Тази особеност на учебно-възпитателния процес по учебната дисциплина е съобразена в контекста на редица дидактически подходи и принципи. Ориентирането на учениците в социалното обкръжение изисква подобна ориентация да има и самият учител – не може учениците да формират у себе си задълбочен познавателен кръгзор, без учителят да притежава същия и да ги подпомага, и насочва към осмисляне на обектите, фактите и явленията от същото обкръжение. В този смисъл краепознавателната дейност на учителя е един от важните аспекти на методиката на обучението по „Човекът и обществото” (МОЧО).

Цел на упражнението: фомиране на умения у студентите за **краепознавателна дейност** представянето резултатите от нея под формата на реферати и презентации.

Съдържание на упражнението:

1. Типичните особености на родното населено място и родния край.
2. Подходящи за изучаване социални обекти, явления и събития от населеното място.
3. Средства и варианти за изучаване на родното място и регион.

4. Технология за изработване на реферати, отразяващи резултатите от собствената краепознавателна дейност на студентите.

5. Представяне и защита на рефератите под формата на презентации и в книжен вариант.

Дискусионни въпроси:

1. Какво представлява и каква е същността на краепознавателната дейност на учителя?

2. Каква е технологията за извършване на краепознавателната дейност?

3. Какви са вариантите, средствата и похватите за проучването и събирането на информация за артефактите и за актуалните сведения?

4. Как се обобщават и представят резултатите от краепознавателното проучване?

5. Какви са изискванията, на които трябва да отговаря реферата и придружаващата го презентация?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Студентите участват активно в анализа и осмислянето на образци на краепознавателни проучвания, представени им от преподавателя. Протоколират впечатленията си от образците и правят изводи във връзка с предстоящото самостоятелно изработване.

2. Студентите самостоятелно, в извънучебно време, провеждат краепознавателно проучване като избират един или няколко варианта за неговото провеждане – по литературен материал, на терен, чрез беседа (интервю) с изследвани лица, по Интернет.

3. Според поставените изисквания от преподавателя, самостоятелно оформят реферата.

4. Изработват презентация на реферата и на илюстрациите, които го съпровождат.

5. Подготвят се за защита и обосновка на реферата и презентацията му пред преподавателя и студентската група.

6. Участват активно в обсъждането на рефератите и презентациите на колегите си.

Технология на семинарното упражнение:

В първите часове се поставя задача за изработване на реферати, като **краепознавателна дейност** на началния учител. Рефератите студентите изработват през целия семестър и ги представят и защитават в последните 2 часа на семестъра като допускане, право за явяване на семестриалния изпит.

Упражнението преминава по следната схема:

1. Преподавателят обяснява смисъла на краепознавателната дейност на учителя, която има за цел да усъвършенства учебно-възпитателния процес с учениците и да обогати знанията им за природната и социалната среда.

2. Преподавателят разработва пред студентите изискванията за събирането на информация, съставянето на реферата, оформяне на издателския му вид. (Изискванията са дадени отделно).

3. Диктува или чрез презентация представя списъка от примерни теми за краепознавателно проучване. Съобщава, че студентите, като вземат предвид особеностите на родното си място трябва да изберат тема по която ще правят проучване и реферат. За следващия път всеки студент трябва да съобщи на преподавателя избора си на тема. (Списъка на темите е даден отделно).

4. Преподавателя представя изложба на образци и на презентации на реферати. Студентите ги разглеждат, водят си записки,

снимат ги, поставят въпроси на преподавателя и т.н. Преподавателят ги подпомага да осмислят начините, по които са извършени краепознавателните проучвания, преди да се вплътят в съответен реферат.

Забележка: ако студентите изработват реферат, свързан с проучване по определен проблем от родното място, рефератът се отнася до тема № 5, а ако изработват реферат под формата на сценарий на народен обичай или битов обряд, тогава е по тема № 9.

Приложение:

СПИСЪК НА ТЕМИ ЗА РЕФЕРАТИ ПО КРАЕЗНАНИЕ

Забележка: при повечето от темите в края им са посочени институциите, в които могат да се намерят източници и материали с информация за написването на реферата.

1. Цялостна характеристика на родното място. Реферат по тази тема се представя, когато родното място е малко – село или малък град и е възможно в един реферат да се опишат всички негови особености. Характеристиката включва общо описание на следните особености, представящи родното място в миналото и днес: физико – географски; възникване и историческо развитие; икономическо развитие (занаяти, материални ценности); културно развитие; образователно развитие; етнографски и битови особености; празници и обичаи; етнически особености (етнически групи и народности); архитектура; растителни и животински представители; емблематични личности и др.

2. Родословно дърво на собствения род. По – подробно описание на поне две личности от рода – приносната им характеристика и постиженията им. Родословното дърво трябва да обхваща поне 4 – 5 родословни стъпала назад във времето. По възможност, родословното дърво трябва да обхваща и двете линии – майчина и бащина – от Интернет, например GenoPro, bglog.net и др.

3. Родословно дърво на чужд (близък) род – същото изискване.

4. Проучване и описание на произхода, жизнения път и приносите на две емблематични личности от родното място – например – възрожденец, занаятчия и др. – от „Персоналия“ в отдел Краезнание на библиотеката, Музей, Архив.

5. Проучване на физикогеографското и биотичното състояние на региона – наименования на обекти (топонимия), интересни релефни обекти и местности, водоеми, растителен свят, животински свят, защитени видове, климат – от Краезнание, Музей.

6. Проучване на зараждането и развитието на родното място като история. Възникване и основни исторически периоди, моменти и събития от миналото на родното място – от Краезнание, Исторически музей, Етнографски музей.

7. Проучване на икономическото развитие на родното място – характерния му поминък в миналото и днес, занаяти, производствени обекти в родното място, продукти от родното място – от Краезнание, Архив.

8. Проучване на културното развитие на родното място – културни институти, училища, читалища, творчески състави и ръководителите им, художествени занаяти и ценности – Краезнание, Исторически и Етнографски музей.

9. Проучване на спортното и физкултурното развитие на родното място – спортисти, отбори, постижения – от Краезнание.

10. Изследване на типичния за родното място фолклор. Представяне на образци от различните клонове на фолклорното творчество в родния край – от Библиотеката, Краезнание.

11. Описание на семейни и битови обичаи, обреди, ритуали, типични за родното място и региона – раждане, сватба, кръщение, освещаване на нов дом и др. Може да се представят намерени сценарии за обичай, обред или ритуал – от Краезнание, Етнографски и Исторически музей.

12. Описание на основните християнски празници и типичното им честване в родното място (Коледа, Великден и др.). Може и представяне на сценарий за честването на характерни за родното място празници и обичаи – от Исторически и Етнографски музей, Краезнание.

13. Описание или сценарий на празници и обичаи на други етноси в родното място – ритуални процедури, идеи, фолклорно творчество – чрез интервю с представители на другите етноси.

14. Проучване на типични за родното място етнографски елементи – дрехи, носии, накити, домакински прибори и приспособления – от Етнографския музей или етнографска сбирка, от частни лица, от Историческия музей.

15. Проучване на архитектурния облик на родното място и развитието на типичния интериор и екстериор в него – къщи, сгради и др. – от Историческия музей, Краезнание.

16. Проучване на развитието на образованието в родното място – детски градини, училища от различна образователна степен – от Краезнание, Архив.

17. Проучване на читалищата или на конкретно читалище в родното място – създаване, от кого, развитие през годините, състояние сега – от Краезнание.

18. Проучване на конкретно училище (собственото) – създаване и създател, патрон, развитие през годините, известни учители и директори на училището, известни възпитаници и приносите им, постижения на училището – от Краезнание, от архива на училището, от летописната книга на училището.

Изисквания към изработката на реферата:

I. Изисквания към съдържанието:

1. Обем – 7, 8 или повече страници. Обемът е условен и зависи от темата на реферата. Този обем се отнася до описателния реферат. Когато съдържанието не е описателно, а е свързано с представяне и коментар на схема (например родословно дърво), обемът не се изразява в брой страници. Когато са включени много илюстрации, нормално е обемът значително да се увеличи.

2. Рефератът предполага изследване на родното място на студента или на конкретно населено място (регион), с който студентът е свързан. Тоест рефератът предполага конкретност на проучването, изследване не по принцип, а на точно определено населено място. Освен цитирането на източници добре е студентът да представя и собствени обобщения, отношения, мнения по изследвания проблем. Да се чувства психическата връзка на студента с родното място. Добре е собственото мнение да се представя в по особен, издателски, вид – отделен абзац, **bold**, *italic*.

3. Рефератът да притежава *съдържание*, поместено в началото с посочени страници.

4. В края на реферата да се представя библиографска справка (литература) с посочени автор, заглавие, страница и година. Интернет източниците също се отбелязват в библиографската справка.

5. В текста коректно да се отбелязват цитиранията. Многото използвани цитати не ощетяват качеството на реферата, т.е. не намаляват оценката. Допуска се „copy – paste”, но студентът трябва да посочи Интернет източника (сайта) от който е копира. Непосочването на сайта и представянето на изтегления текст като собствен води до намаляване на оценката. При констатиране на цял прекопиран текст работата се анулира.

II. Изисквания към техническото оформяне (форматиране) на реферата:

1. Да има номерация на страниците.

2. Форматирането на страниците да бъде в следните параметри:

Софтуер: Microsoft Office Word 97/2000/XP/2010.....;

Заглавие: Times New Roman 16p., normal, bold, ГЛАВНИ БУКВИ, центрирано; под него се изписват имената на автора - Times New Roman 12p., italic, bold, дясно подравняване. *Автор* – име, фамилия, факултетен номер.

Основен текст: Серифни шрифтове: Times New Roman, Century, Timok, 14p., normal, страничен отстъп по 2см., междуредия 1,5 lines, двустранно подравнен, отстъп за нов абзац 1,25 см.; Подчертавания в текста: italic.

Бележки и използвана литература: литературните източници се цитират в текста със съответния номер в квадратни скоби [] и се изброяват в края по азбучен ред - първо заглавията на кирилица, след това тези на латиница.

*Списъкът на използваната литература трябва да съдържа литературни източници, които са достъпни за проверка или справки. Маргинални източници, които нямат присъствие в световните научни масиви, нямат място в списъка на основната литература. Ако цитирането на такива източници все пак е необходимо, това може да стане в раздела „Бележки“, където могат да намерят място и допълнителни обяснения или сведения, за които е преценено, че присъствието им в основния текст на статията би го обременило излишно. Цитирането на интернет източници - мястото им не е в литературата, а в бележките, и то в предпочитания portable document format (pdf). Мястото на бележките се маркира в текста на статията с арабски цифри като горни

* Използваните данни са от списание „Стратегии на образователната и научната политика”

индекси. Представянето на литературните източници в списъка на литература става в APA – стил (вж. *Publication Manual of the American Psychological Association*), който се използва широко в обществените и хуманитарните науки, включително в науката за образованието. Ето някои примери:

Списания:

Mochrie, S.G.J. (2011). The Boltzmann factor, DNA melting, and Brownian ratchets: topics in an introductory physics sequence for biology and premedical students. *American J. Physics*, 79, 1121-1126. 278

Стратегии на образователната и научната политика, година XX, книжка 3, 2012
Strategies for Policy in Science and Education, Volume 20, Number 3, 2012

Каишев, Р. (1998). Автобиографични бележки. *Химия*, 7, 112-119.

Такива източници се цитират в основния текст като: Thompson (1986) или (Thompson, 1986).

Missen, R.W. & Smith, W.R. (1989). A question of basic chemical literacy? *J. Chem. Educ.*, 66, 217-218. Този източник се цитира в основния текст като: Missen & Smith (1989) или (Missen & Smith, 1989).

Subramanian, R.M., Goh, K. & Chia, L.S. (1995). The relationship between the number of elements and the number of independent equations of elementary balance. *J. Chem. Educ.*, 72, 894-895. Такива източници се цитират в основния текст като: Subramanian et al. (1995) или (Subramanian et al., 1995).

Ако трябва да се цитира списание, в което номерацията на всяка книжка от даден том започва със страница 1, тогава номерът на книжката също трябва да се посочи в библиографското описание на източника така: Nichols, P., Twing, J., Mueller, C.D. & O'Malley, K. (2010). Standard-setting methods as measurement processes. *Educational Measurement: Issues & Practice*, 29(1), 14-24.

Цанков, Н. (2009). Компетентност за познавателно моделиране – дидактическа конкретизация. *Педагогика*, 19(7-8), 82-105.

Книги

Atkin, J.M., Black, P. & Coffey, J. (2001). *Classroom assessment and the national science education standards*. Washington: National Academies Press.

Мэрион, Д.Б. (1975). *Физика и физический мир*. Москва: Мир.

Книги/сборници с редактор

Lakatos, I. (1970). Falsification and the methodology of scientific research programmes (pp. 59-89). In: Lakatos, I. & Musgrave, A. (Eds.). *Criticism and growth of knowledge*. Cambridge: Cambridge University Press.

Бижков, Г. & Краевски, В. (2009). Основни методологични изисквания към дисертационните изследвания и типични грешки при тяхната реализация (с. 44-104).

В: Ганчев, И. & Тошев, Б.В. (ред). Теория и методология на обучението по естествени науки и математика. Благоевград: Унив. изд. „Неофит Рилски“.

Изисквания към презентациите:

· Софтуер: **MS Power Point**;

· Обем: **над 15 слайда**.

1. Материалът да е оформен в един файл, който е наименован на латиница, с името и фамилията на студента.

2. Ако материалът е на тема от дадено населено място, то се изписва отпред на титулната страница.
3. Всяка нова точка да бъде представена в различен шрифт от активния текст. Подзаглавия, вътрешни заглавия.
4. Илюстративните материали (фотоси, портрети, таблици, схеми, карти и др.), по преценка на автора, могат да бъдат или в основния текст или в приложения.
5. Реферата да бъде подходящо подвързан.
6. Титулната (заглавната) страница на реферата трябва да съдържа следните неща във вертикален ред:

**Русенски университет «Ангел Кънчев»
Факултет по Природни науки и образование
Катедра Педагогика, психология и история**

Реферат
по Методика на обучението Човек и обществото»

Тема:.....

Изготвил: име, фамилия, фак.№

Проверил:

Русе,год.

Семинарно упражнение № 2

Тема: *Анализ на задачите за учебно-възпитателната работа по „Човекът и обществото”*

Цел на упражнението: студентите да работят с учебниците, да анализират съдържанието на темите в тях и да отчетат отношението на темите към психическото развитие на учениците. Тоест, да достигнат до самостоятелни изводи чрез дадена тема какви знания, качества и компетентности могат да се формират у учениците.

Съдържание на упражнението: Цели и задачи на учебно-възпитателната работа по “Човекът и обществото” и “Гражданско образование” в началното училище.

Психологическа обосновка на задачите на учебно-възпитателната работа – личностен и социален аспект. Цели и задачи (I - IV клас) по сферите на учениковата личност – познавателна, интелектуална, социално-нравствена, естетическа.

Дискусионни въпроси:

1. Кои са съставките на учениковата личност, които се формират чрез възпитателната работа по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование”?
2. Кои са типичните параметри на всяка една от съставките, подлежащи на формиране в учебната дисциплина?
3. Какво се променя при формирането на четирите съставки през двата етапа на началната училищна възраст от I-ви до IV-ти клас?
4. Как студентите да използват учебниците, за да анализират задачите по различни съставки на учениковата личност в определени теми?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да се ориентират във формиращата същност на съдържанието на знанията по темите – как всяка една тема дава възможности за развитие на различни качества, свойства и компетенции на учениковата личност. По такъв начин да осмислят, че целта на учебно-възпитателния процес по „Човекът и обществото” е не само да се дават знания, а и да се подпомага цялостното психическо развитие на децата като съвкупност от психически качества, образувания и компетенции.

2. Студентите да формулират самостоятелни изводи за това как съответната тема формира определени свойства на учениковата личност в някоя от четирите нейни съставки – познавателна, интелектуална, социално-нравствена и естетическа.

3. Студентите да работят активно с учебниците от I–ви до IV-ти клас.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят съобщава четирите съставки на учениковата личност, по които учителят изпълнява задачи на учебно-възпитателната работа – познавателна, интелектуална, социално-нравствена, естетическа. В лекция е даден пълен списък на задачите по четирите съставки в двата етапа. Тук се съобщават само акцентите на всяка една от съставките с цел студентите да осмислят какво се формира у учениците в рамките на съответната съставка.

2. Преподавателят обяснява и доказва пред студентите, че при анализа трябва да поставят акцент върху интелектуалната съставка, доколкото тя е основополагаща за психическото развитие на детето и най-типична за учебно-възпитателния процес по „Човекът и обществото”.

3. Преподавателят анализира пред студентите една, две или три теми от различни класове и учебници и обсъжда съставките, формиращи се в тях – какво като знание, като интелектуални умения, като социално-нравствени и естетически качества може да се формира у учениците при разработването на съответната тема.

Забележка: споменатият анализ може да се представи от преподавателя като презентация. Добре е поне една от темите да се анализира в реален вид.

4. Поставя се задача по същия начин студентите да анализират две теми от раздадените им учебници. При това се изисква едната от темите да бъде в първи или втори клас, а другата в трети или четвърти клас.

5. Студентите докладват заключенията си от анализа. Провежда се групово обсъждане.

Приложение:

Съдържание на съставките на учениковата личност, типични за формиране в учебно-възпитателния процес по „Човекът и обществото” (изведени от лекцията)

Въведение:

Обучението по „Човекът и обществото” е насочено към формиране основите на учениковата личност – не само знания и информация, а и психически качества и свойства на детето.

Типично при „Човекът и обществото” е това, че учениковата личност трябва да се приема като индивидуална, оригинална и своеобразна. Това е така, защото различните деца имат различен личен познавателен и социален опит за природата и обществото формиран в

живота им. По тази причина при „Човекът и обществото” задачите за учебно-възпитателна работа не действат като „рецепти”, те не могат еднозначно да се отнасят към всяко отделно дете.

От друга страна, въпреки типичното личностно своеобразие при „Човекът и обществото”, въздействията върху учениците не могат да не се съобразяват със закономерностите на психическото развитие и с общите психически особености на началната училищна възраст.

Извод: типично за задачите при „Човекът и обществото” е, че те действат двустранно – от една страна съобразени с общите закономерности на психическото развитие, а, от друга страна, съобразени с индивидуалните особености на децата в съответния клас и училище.

Определение: Задачите за възпитателна работа представляват ориентири за дейността на учителя върху определени съставки на учениковата личност. Те фиксират основните акценти за формирането и развитието на определени качества и свойства на детската личност. В практиката обаче тези въздействия се пречупват през конкретните личностни особености на конкретното дете.

Съставки (сфери) на учениковата личност, във връзка с които се изпълняват определени задачи:

1. Познавателна съставка – знания, информация, познание за определени обекти, групи обекти, връзки между обектите, свойства и особености на обектите. Знанието не е най-важната съставка, но тя е „пълнежа”, „материала” във връзка с който се изпълняват задачите от другите три сфери.

Извод: Когато в упражнението се коментират задачите от тази сфера се анализира каква информация, какъв вид знания, за какви особености на обектите от темата децата учат. Значи прави се съдържателен анализ на темата.

2. Интелектуална съставка – овладяване на умствени средства, мисловни операции, интелектуални умения, начини за умствено манипулиране с информацията и за нейното осмисляне, разбиране, обобщаване.

Извод: това е най-важната съставка доколкото целта на „Човекът и обществото” е не само децата да получават голям обем от знания, но и да могат да разбират, да осмислят информацията, да имат интелектуални умения за боравене с нея.

3. Социално – нравствена и Естетическа съставка – тази съставка може да се нарече още **емоционална**, доколкото при работата по нея се формира определено отношение на детето към средата, какви социално – нравствени и естетически ценности вижда в нея (средата), как преживява в себе си в резултат на въздействието на средата върху него.

Задачите по-надолу ще бъдат разгледани по съставки на учениковата личност. Задачите от всяка съставка ще се разгледат в два етапа. **Първи етап** – първи и втори клас, **втори етап** – трети и четвърти клас.

Познавателна съставка – първи етап

1. Многообразието на обекти от социалната среда
2. Предимно външните особености на обектите – социалните обекти като факти
3. Елементарни противоречия между социални обекти/
4. Причинно-следствени връзки и зависимости – ценности, полза, взаимоотношения между хората.

Познавателна съставка – втори етап

1. Разширяване на детското познание към по-отдалечени социални обекти и явления – от семейството, училището и родното място като най-

близки социални обединения (в първия етап) към народа, родината, държавата.

2. Задълбочаване на знанията и навлизане в същността, смисъла на социалните обекти.

3. Систематизиране на представите във веригата „общество – природа – човек”.

4. Осъзнаване на взаимната връзка „обществена трудова дейност – природа” – с какви свои дейности човек манипулира с природата и я превръща в продукти за потребление.

5. Осмисляне на някои основни закономерности в социалната среда – религия, етническа принадлежност, трудова дейност и продукти, отрасли на националното стопанство и участие на България в световния стокообмен и др.

6. Формиране на понятия отразяващи групата обекти и „Човекът и обществото” – физико-географски понятия, икономико-географски понятия, понятия за празници и обичаи, понятия на видове професии, понятия за исторически факти и др.

Интелектуална съставка – първи етап

1. Сетивни познавателни процеси – възприятия и представа.

2. Елементарни логически операции – анализ и сравнение.

3. Наблюдателност и памет като интелектуални качества.

4. Начало в извършването на някои абстрактно-логически операции – съждение, умозаключение, правене на изводи.

5. Постепенно активизиране на словото – от пасивно (отговори на въпроси, преразказване) към активно (коментиране, обсъждане, разказване).

6. Преход от нагледно-образно към схематично мислене.

7. Начало в умения за пренос на знанията от една тема в друга.

Интелектуална съставка – втори етап

Общо – този етап може да се определи като **скок в интелектуалното развитие** на ученика. Индикатори за този скок са: прехода към абстрактно-логическо мислене, самостоятелното слово и използване на собствената информация от личния познавателен опит на децата.

- 1.** Самостоятелно извършване на анализа и сравнението.
- 2.** Абстрактно-логическите операции съждения, умозаключение, съотнасяне и други се насочват към осъзнаване на закономерностите и причинно-следствените връзки.
- 3.** Словото започва да става самостоятелно, творческо – съставят собствени разкази, дават собствени словесни коментари и обяснения, в словото си използват художествени елементи.
- 4.** Използване на собствения познавателен опит при интерпретирането на съдържанието на темите на съответната тема от учебника.
- 5.** Използване на учебната информация (от учебника) за извършване на разсъждения и умозаключения за житейски събития и явления. Например, темата за отрасъл на националното стопанство я „виждат” в това как този отрасъл присъства в родното населено място.
- 6.** Самостоятелно обогатяване на знанията чрез използване на извънучилищни средства за информация – научно-популярна литература, художествена литература, средства за масова информация, информация от близки възрастни хора, Интернет информация.
- 7.** Умения за самостоятелно планиране на учебната дейност – търсене на допълнителни източници, водене на записки и др.

8. Самостоятелно откриване на най-важното, най-същественото в темата, тоест нейният водещ, съдържателен акцент – чрез абстракцията като логическа операция.

9. Насочване към групата социални обекти и боравене с понятия за тях.

Социално – нравствена сфера – първи етап

1. Водещи са нравствените чувства и емоции – те са предимно положителни – изненада, радост, учудване и др.

2. Изразяване на положително или отрицателно отношение чрез механизма на подражание на възрастните хора – учител – родители.

3. Начало в изразяването на възхищението и възмущението като диаметрално противоположни отношения към средата.

4. Начало в изразяване на привързаност и любов към възрастни хора, връстница, родно място.

Социално – нравствена сфера – втори етап

1. Формиране на основни-нравствени понятия – добро и зло, полезно и вредно, необходимо – излишно и др.

2. Представи на обществено-политически ценности – народ, етнос, държава, родина и други.

3. Осъзнаване на основните нравствени добродетели – доброта, помощ, емпатия, родолюбие, уважение и др.

4. Навици за културно поведение.

5. Положително отношение към ролята на труда.

6. Вграждане на положителните социално-нравствени чувства и отношения в собственото поведение и общуване.

7. Осмисляне на собствените права, задължения и отговорности като елемент на гражданското възпитание.

Естетическа съставка – първи етап

1. Естетическо отношение по подражание – каквото харесват възрастните това и детето.
2. Начало в естетическото възхищение и удовлетворение от красивото.
3. Елементарен естетически вкус.

Социално – нравствена сфера – втори етап

1. Начало в осмисляне на красиво и грозно като основни естетически категории.
2. Овладяване и осмисляне на основни естетически критерии за красиво – цвят, форма, големина, съотношение между частите на обекта, чистотата, реда и порядъка.
3. Ориентация към естетическите ценности.
4. Ориентиране във връзката на красивото като резултат от собствените усилия и труда.
5. Прилагане на естетически изисквания в резултатите от собствената продуктивна дейност – стремеж към красиво, красивото като резултат от собствени усилия.

Семинарно упражнение № 3

Тема: *Съдържателен анализ на учебно-възпитателния процес по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование”*

Цел на упражнението: студентите да осмислят учебното съдържание по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование” като система и структура. От какви базисни теми се състои, какви са връзките между тях, какви са познавателните им акценти и как допринасят за изпълнението на Държавните образователни изисквания (ДОИ).

Съдържание на упражнението: чрез работата с учебниците и чрез анализа на темите в тях се формират представи у студентите за особеностите на социалните обекти, с които учениците от първи до четвърти клас се запознават. За целта на студентите се предоставят колкото се може повече учебници по „Роден край” (първи клас), „Околен свят” (втори клас) и „Човекът и обществото” (трети и четвърти клас), изработени от различни авторски колективи.

Дискусионни въпроси:

1. Каква е логиката на съдържателния анализ на обучението по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование” – аспекти, функции на аспектите? (по схемата от лекцията)
2. Каква е системата от базисни теми, по които протича обучението по „Човекът и обществото”? (по схемата от лекцията)
3. Кой са акцентите във всяка една от темите, въз основа на които е очертано тяхното учебно съдържание?
4. Какви са връзките между всяка една от базисните теми със съответна житейска област и с ядро на учебно съдържание, благодарение на което се изпълняват двете функции на базисната тема – да ориентира

учениците в жизнената среда (житейска област) и да удовлетвори съответни образователни стандарти (ядра на учебно съдържание)?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Студентите да анализират схемата за логика на съдържателния анализ.
2. Чрез работата си с учебниците, студентите анализират темите и ги съотнасят към базисните теми от схемата.
3. Търсят и откриват връзките на темата с житейската област и ядрото на учебно съдържание.
4. В писмен вид изразяват умозаклученията си за съдържанието на темата и за главното и основното в нея (очертavat познавателните акценти на темата).
5. Правят изводи за това с какви теми от предходния клас и с какви теми от следващия клас е свързана анализираната тема – разкриват развитието и усъвършенстването в учебното съдържание през началния училищен етап.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят припомня на студентите схемата на логиката на съдържателния анализ (от лекцията) и я презентира.
2. Раздават се учебници и се изисква от студентите да изберат кръг от теми, които ще анализират.
3. Студентите самостоятелно работят с учебниците – намират теми по желание, анализират ги, отбелязват си акцентите и връзките им.
4. Определени студенти докладват резултатите от анализа като формулират собствено очертани препоръки какво да бъде

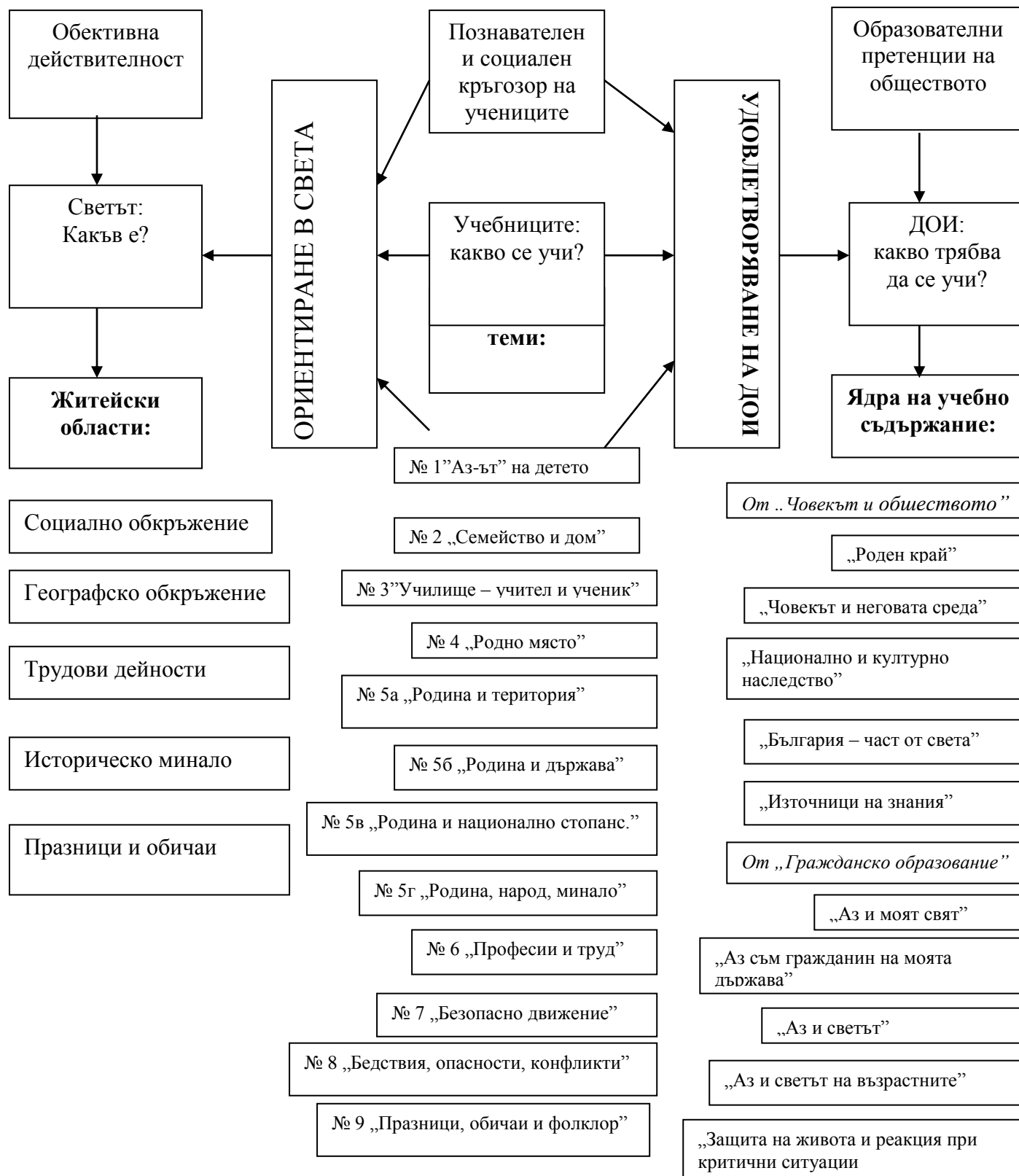
съдържанието на представената от тях тема, върху какво учителят да постави ударение, какви знания би трябвало да формира у учениците по темата.

5. Докладите на студентите се обсъждат от групата.

6. Преподавателят в заключение презентира държавните образователни изисквания за „Човекът и обществото” и „Гражданско образование”.

Приложение:

ЛОГИКА ПРИ СЪДЪРЖАТЕЛНИЯ АНАЛИЗ НА „ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО“ И „ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ“

НАРЕДБА № 2 от 18.05.2000 г. за учебното съдържание

Обн. - ДВ, бр. 48 от 13.06.2000 г.; в сила от 13.06.2000 г.; изм., бр. 46 от 28.05.2004 г.; в сила от 01.07.2004 г.; изм. и доп., бр. 58 от 18.07.2006 г.;

Издадена от министър на образованието и науката

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определят равнищата на общообразователна подготовка на учениците в края на етап и степен на образование.

Чл. 2. Учебното съдържание на общообразователната подготовка включва постижимите знания, умения и отношения, които се измерват или наблюдават като резултати на учениците по учебните предмети и културно-образователните области по чл. 10 от Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план.

Чл. 3. Изискванията за учебно съдържание по чл. 2 включват общи и специфични ключови групи умения, интегрални и междупредметни области на учебно съдържание в зависимост от спецификата на учебните предмети и на културно-образователните области.

Раздел II

Учебно съдържание по културно-образователни области и учебни предмети

Чл. 4. Учебното съдържание по учебни предмети се разпределя по съответните културно-образователни области, както следва:

1. български език и литература (**приложение № 1**);
2. чужди езици (**приложение № 2**);
3. математика, информатика и информационни технологии (**приложение № 3**);
4. обществени науки и гражданско образование (**приложение № 4**);
5. природни науки и екология (**приложение № 5**);
6. изкуства (**приложение № 6**);
7. бит и технологии (**приложение № 7**);
8. физическа култура и спорт (**приложение № 8**).

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Държавните образователни изисквания за учебно съдържание се прилагат в съответствие с въвеждането на учебния план и се изменят след оценяване на тяхната приложимост.

§ 2. Указания по прилагането на тази наредба се дават от министъра на образованието и науката.

§ 3. Тази наредба се приема на основание чл. 17, т. 4 от Закона за народната просвета.

§ 4. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ към Наредбата за изменение и допълнение на

Наредба № 2 от 2000 г. за учебното съдържание (ДВ, бр. 58 от 2006 г.)

§ 3. Параграф 2 влиза в сила за учениците, които през учебната 2006/2007 г. Постъпват - в I и в V клас.

§ 4. Учениците, постъпили в началния и в прогимназиалния етап преди влизане в сила на тази наредба, продължават обучението си в съответния етап съгласно държавните образователни изисквания за учебно съдържание, действащи към момента

на постъпването им в етапа.

Приложение № 4 към чл. 4, т. 4 чл. 4, т. 4
ДЪРЖАВНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА УЧЕБНО
СЪДЪРЖАНИЕ

Културно-образователна област: Обществени науки и гражданско образование
Учебни предмети: роден край, човекът и обществото, история и цивилизация, география и икономика, предметен цикъл "Философия" (психология и логика, етика и право, философия), свят и личност

Обща характеристика на културно-образователната област
Обществени науки и гражданско образование

1. Място и роля на културно-образователната област в системата на общообразователната подготовка

Областта "Обществени науки и гражданско образование" интегрира учебни предмети, които имат водеща роля в развитието на социалната култура на учениците и в реализиране на гражданската мисия на образованието. Чрез усвояване на най-значимите постижения на социалното познание (история, география, икономика, етика, право, философия) учениците се подготвят за по-добро ориентиране, адаптиране и реализиране в съвременното демократично общество; развиват уменията си за активно гражданско участие в социалния живот в условията на културно многообразие и глобализация.

2. Специфика на предметите от областта, връзка и зависимости между тях

Подготовката на учениците в област "Обществени науки и гражданско образование" в начален етап се осъществява чрез интегрални учебни предмети: роден край в I кл., околен свят във II кл. (околен свят осигурява и базисна подготовка в област "Природни науки и екология"), човекът и обществото в III и в IV кл.

В прогимназиалния етап на основната степен подготовката на учениците се осъществява чрез учебните предмети история и цивилизация и география и икономика.

Подготовката в гимназиалния етап се осъществява чрез учебните предмети история и цивилизация, география и икономика, предметите от цикъл "Философия" (психология и логика в IX кл., етика и право в X кл. и философия в XI кл.) и свят и личност.

Учебният предмет човекът и обществото има интегрален характер. С този предмет завършва задължителната подготовка на учениците в началния етап на основната степен. Той изгражда началните познания на учениците за човешките взаимоотношения, за устройството на обществото и за организацията на съвременната българска държавност. С него се поставят основите на учебните предмети история и цивилизация и география и икономика.

Стандартите за учебно съдържание по предмета човекът и обществото описват резултатите от обучението по "Обществени науки и гражданско образование", получени чрез изучаването на предметите роден край, околен свят, човекът и обществото.

Учебният предмет история и цивилизация съдейства за изграждането на гражданска идентичност на човека и обществото. Знанията за миналото, за историческото развитие изграждат взаимосвързаните полета на националната памет и на цивилизационното наследство. Обучението по история е съсредоточено върху разбирането на съвременния свят, в който живеят учениците. Познаването на миналото се възприема като предпоставка за осмисляне на настоящето и бъдещето.

Историческата образованост създава рационалната и емоционалната база за гражданска интегрираност, изградена чрез познаването на разностранните и всеобхватни мрежи на социалната комуникация. Посредством овладяване на историческите знания и умения за критична ориентация в разнообразните източници на историческа информация се постига разбиране за приемственост между последователно сменящите се типове цивилизации. Връзките и зависимостите между променящите се тенденции в политическото, икономическото и културното развитие разкриват процесите на формиране на различните видове институции, на системата от обществени и индивидуални ценности.

Учебният предмет география и икономика подготвя учениците да се ориентират в пространствените измерения на най-важните проблеми на съвременността. Учениците изучават делението на земната повърхност на региони и влиянието на географския фактор за тяхното образуване и развитие; запознават се със значението на природните и социалните ресурси за развитието на икономиката; разглеждат териториалните системи, формирани в резултат от взаимодействието на човека и обществото с природата; изучават географската основа на проблемите и конфликтите на съвременния свят - в глобален, регионален, национален и локален обхват. Учебният предмет запознава учениците с географските предпоставки на евроинтеграцията и превръщането на България в част от европейското икономическо, политическо и културно пространство.

Предметите от цикъл "Философия" целят да ориентират ученика в отношенията му към себе си, към другите и към света и съдействат за неговото самоопределяне като автономна личност и свободен гражданин. Обучението по психология и логика създава условия за личностно самопознание, помага на учениците да развият умения за общуване и съвместен живот, за критическо и творческо мислене. Обучението по етика и право е насочено към нравственото самоопределяне на учениците, към развитие на уменията за автономен и отговорен морален избор. То изгражда и основите на тяхната гражданска култура, като ги запознава с неотменимите човешки права, с ценностите на демокрацията и с начините за ефективно социално участие в гражданския живот. Обучението по философия създава условия за осмисляне и определяне на светогледни нагласи, на универсалността на човека и света. Чрез изследване на алтернативни подходи и решения на учениците се дава възможност да търсят и избират мястото си в съвременния динамичен свят.

Свят и личност е интегративен учебен предмет, който е включен в задължителната подготовка на учениците в културно-образователната област "Обществени науки и гражданско образование" и има подчертано практическа насоченост, тъй като подготвя учениците за участие в обществения живот, за лична и професионална реализация, отговарящи на демократичните принципи и ценности в съвременния свят.

3. Понятия и проблеми с интегрален и междудисциплинарен характер

Човек, природа, общество, свят, наука, изкуство, религия, творчество, демокрация, гражданско общество, права на човека, познание, критическо мислене, социално участие, отношение човек - свят, народност, нация, национализъм, история, народ, държава, власт, управление, свобода, икономика, цивилизация, конфликт, устойчиво развитие, глобални проблеми, интеграция, демографски процес.

4. Гражданското образование - интердисциплинарен елемент на задължителната общообразователна подготовка в училище

4.1. Същност, цели и основни принципи

Гражданското образование е важен интердисциплинарен елемент на учебното съдържание по предметите от задължителната общообразователна подготовка. То е в основата на личностното развитие и подготовката на младия човек за социална реализация чрез познаването, владееенето и използването на човешките права и свободи, съобразени със законите на демократичното общество.

Водеща роля за осъществяване на гражданското образование в училище (I – XII кл.) имат предметите от културно-образователна област "Обществени науки и гражданско образование": роден край, човекът и обществото, история и цивилизация, география и икономика, философия (психология и логика, етика и право, философия), свят и личност.

Предметите от останалите културно-образователни области имат съществено значение за гражданското образование чрез прилагането на неговите основни принципи (плюрализъм и толерантност, зачитане на човешкото достойнство и равните неотменими права на човека, практическа насоченост, личностно отношение, аргументираност и убеденост, творческо и критическо мислене, достъпност до основните постижения на световната култура, интердисциплинарност) и чрез възможностите на учебното съдържание на съответните предмети.

Главна цел:

гражданското образование подпомага развитието и утвърждаването на младия човек като гражданин, който:

е автономна, свободна личност, способна да поема отговорност за себе си и за другите;

познава и отстоява своите права, свободи и отговорности;

съзнава духовното си единство с българския народ и с европейските народи;

има осъзнати отношения с държавата и обществото;

владее механизми за конструктивно социално участие и промяна.

Конкретни цели:

придобиване на знания за жизненоважни социални сфери (семейство, училище, работна среда, малка общност и др.), изграждане на граждански нагласи и умения;

усвояване на общочовешките ценности и на законите на демократичната държава;

запознаване с устройството и дейността (структура и функции) на държавните и съюзни институции (българската държава и Европейския съюз), както и на гражданското общество;

ориентиране в глобалните и регионалните процеси в динамично променящия се съвременен свят и създаване на отговорно поведение за участие в общественния живот.

4.2. Специфика на държавните образователни изисквания за учебно съдържание по гражданско образование

Държавните образователни изисквания (стандарт) за учебно съдържание по гражданско образование описват най-важните знания, умения и отношения, които учениците могат и трябва да имат в резултат на обучението си в рамките на задължителната общообразователна подготовка при завършване на образователна степен или етап.

Стандартите за учебно съдържание по гражданско образование са основа и ориентир за:

осъществяване на гражданско образование в обучението по учебните предмети от задължителната подготовка;

доразвиване и разширяване на гражданското образование в часовете за

задължително избираема и свободно избираема подготовка, както и в други форми на извънкласна и извънучилищна дейност;

определяне на съдържанието на зрелостния изпит по обществени науки и гражданско образование;

планиране и осъществяване на необходимата подготовка и допълнителна квалификация на учителите;

осъществяване на по-ефективно взаимодействие и сътрудничество на национално и международно равнище между МОН, ИО на МОН, училища, други държавни, правителствени и неправителствени организации в сферата на гражданското образование.

Човекът и обществото

Степен на образование: Основна

Етап: Начален

Ядра на учебно съдържание	Знания, умения, отношения (в края на IV кл.)
	<i>В резултат на обучението по учебния предмет човекът и обществото в края на началния етап на основната образователна степен ученикът:</i>
<i>Роден край</i>	Познава значението на семейството и рода. Описва родното селище и родния край. Различава училището като институция и общност. Различава основни държавни институции и органи на местната власт.
<i>Човекът и неговата среда</i>	Определя значението на някои природни дадености (вода, почва и др.) за живота на хората. Посочва връзката между особеностите на природната среда и трудовата дейност на хората. Дава примери за последиците от взаимодействието между човека и околната среда. Дава примери за промени в околната среда и бита на хората, настъпили в резултат на някои технически нововъведения. Описва елементи от ежедневието на българите през различни епохи. Изрежда правила за безопасно движение по улиците.
<i>Национално и културно наследство</i>	Познава националните символи (знаме, герб, химн). Разпознава и определя във времето официални и битови празници в България. Дава примери за значими културни постижения на българския народ. Разказва за ярки личности и събития в българската история. Знае ролята на езика, религията и традициите за съхраняването и развитието на българския народ.
<i>България - част от Света</i>	Назовава столицата на Република България и нейните забележителности. Определя географското положение на България на Балканския полуостров и в Европа.

	Описва най-общо географски области в страната. Илюстрира с примери връзките на България с Европа и света.
<i>Източници на знания</i>	Разграничава материални от писмени източници на знания. Използва картата като източник на знания. Съставя кратки описания на обекти и събития.

ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Степен на образование: Основна

Етап: Начален

Ядра на учебно съдържание	Знания, умения, отношения (в края на IV кл.)
	<i>В резултат на обучението по учебния предмет човекът и обществото в края на началния етап на основната образователна степен ученикът:</i>
<i>Аз и моят свят</i>	Познава достойнството и равните, неотменими права на човека. Познава значението на семейството и рода; различава училището като институция и общност; познава различни форми на училищния живот и определя мястото си във взаимоотношенията между тях. Описва родното селище и родния край и различава столицата. Изгражда чувство на увереност и умение за общуване.
<i>Аз съм гражданин на моята държава</i>	Разпознава националните символи (герб, знаме, химн); различава основните държавни институции (Народно събрание, правителство, Президент); познава и описва официалните празници в Република България. Разбира понятието "гражданин на България"; познава основните права, свободи и отговорности; знае правата на детето и основни организации в тяхна подкрепа. Определя своята гражданска идентичност, като описва и дава примери за значими национални културни достижения. Умее да защитава правата си, без да нарушава правата на другите.
<i>Аз и светът</i>	Различава мястото на България в съвременна Европа. Разграничава Балканския полуостров като част от Европа и обяснява неговите природни и културни особености. Познава мястото на Европа в света.
<i>Аз и светът на възрастните</i>	Различава основните видове собственост. Описва професии, длъжности и отношения между тях. Разбира ролята на съвременния пазар и значението на парите. Може да разпределя семейни доходи и да планира

	личен бюджет.
<i>Защита на живота с реакция в критична ситуация</i>	Познава правилата за безопасност на движението и умее да ги спазва. Знае как да постъпва и към кого да се обърне при нужда в опасни за живота и здравето ситуации (бедствия, аварии, инциденти). Изгражда начални умения за справяне в критични ситуации и конфликти.

Приложение № 5 към чл. 4, т. 5 чл. 4, т. 5

ДЪРЖАВНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Културно-образователна област: Природни науки и екология

Учебни предмети: околна среда, човекът и природата, биология и здравно образование, физика и астрономия, химия и опазване на околната среда

Обща характеристика на културно-образователната област

1. Място и роля на културно-образователната област в системата на общообразователната подготовка

Културно-образователната област "Природни науки и екология" осигурява формирането на система от знания, умения и включените в тях отношения, свързани с природата. По този начин в съзнанието на учениците се формира представа за целостта на природата и същевременно за нейното многообразие.

Значителна част от културно-образователната област е свързана и с формирането на знания, умения и особено отношения, свързани с екология, опазване на околната среда, опазване на здравето, толерантност към всичко живо, които са задължителна част от образованието на съвременния човек. Така областта допринася за осигуряването на пълноценно развитие на учениците и подготовка за бъдещия им живот и професионална реализация.

В различните класове и образователни степени ученикът усвоява знания и умения и свързаните с тях отношения за:

- описание, разпознаване и групиране на организми, материали, вещества, природни явления и процеси, като постепенно овладява необходимата терминология;
- проследяване взаимодействието, изменението и развитието на природните обекти;
- използване на първични (наблюдение, опити) и вторични (схеми, графики, модели и др.) източници на информация за обекти, процеси и явления в живата и неживата природа;
- практическа работа с уреди, апарати, вещества, смеси и природни обекти;
- установяване и анализиране (според възрастовите възможности) на вътрешни връзки между процесите в природата;
- прилагане на усвоените закономерности при решаване на конкретни практически задачи;
- използване на изследователски подход при решаване на проблеми от различни области на живота;
- формиране на екологична култура и стремеж към опазване на околната среда;
- ориентация към по-високи лични постижения в усвояването на знания за природата, готовност за споделяне на придобитите знания и умения.

2. Специфика на предметите от областта, връзка и зависимости между тях

Околен свят и човекът и природата (II - VI кл.). Това са интегрални по своя характер учебни предмети от основната образователна степен, чрез които се изграждат основни представи за обектите и явленията в живата и в неживата природа, за човека и неговото здраве. Усвоените знания и умения са база за по-нататъшното изучаване на учебните предмети от областта.

Биология и здравно образование (VII - XII кл.). Учебният предмет включва знания за устройството, процесите, йерархичната организация на живите системи и тяхната еволюция. Осигурява изграждането на умения за ориентация в многообразието на организмовия свят, за приложение на знанията за живота, правила за здравословен начин на живот и норми на поведение в природната среда. Използват се знания и умения, изградени при обучението по физика, химия, география и информатика.

Физика и астрономия (VII - XII кл.). Физиката изучава най-общите закономерности в природата. Учениците получават знания за физичните явления, за връзката между тях и за приложенията на физичните процеси и закономерности в бита, технологиите, биологията и екологията. Изграждат се умения за практическо прилагане на физичните знания. Астрономията и физиката имат и мирогледно значение - изграждат цялостна представа за Вселената и единството на материалния свят. Основни научни методи са наблюдението и опитът. Активно се използват знания и умения, придобити при обучението по математика, информатика, химия и биология.

Химия и опазване на околната среда (VII - XII кл.). Предметът изучава свойствата и превръщането на веществата, тяхното разпространение, получаване и влияние върху околната среда. Важна част е изграждането на практически умения при боравене с вещества. При изучаване на веществата широко се използват техни физични характеристики и закономерности. От друга страна, при изучаване приложението на веществата се обръща внимание върху тяхното значение за живите организми. По този начин се запазва връзката и единството между отделните предмети в културно - образователната област. Тази връзка се използва особено при разглеждане на въпросите, свързани с опазване на околната среда, тема, в която биологията и физиката имат измеримо с химията значение. Предметът химия и опазване на околната среда позволява на учениците да получат знания за сложността и изменчивостта на веществата, за методите за изследване и основните закономерности, на които се подчиняват тези изменения.

3. Елементи на учебно съдържание (теми, понятия, проблеми) с интегрален и междудисциплинарен характер:

3.1. понятия - атоми, молекули, вещества, материя, енергия, движение и взаимодействие, величини и измерителни единици от SI, моделиране; системи, организми, Земя, Слънчева система, Вселена;

3.2. теми - прости математични модели и приложението им; обработка на опитни резултати и интерпретирането им; приложение на компютри в учебния процес, работа с обекти, материали и апарати; периодична система, топлинни процеси; химични и физични процеси в живите организми; вещества и материали във физиката, биологията, химията, бита и технологиите; фактори на среда и условия на живот; кръговрати на веществата в природата; природни ресурси и зони;

3.3. проблеми - проблеми, свързани с екология, опазване на околната среда и здравето на хората; необходимост от енергия; зависимост на човека от природата; роля на човека в природата; устойчиво развитие, природа и изкуство.

Семинарно упражнение № 4

Тема: *Анализ на разпределението на съдържанието, според спираловидния принцип*

Цел на упражнението: Проследяване на спираловидния принцип при разработката на темите. Смисълът на упражнението е студентите да осмислят спираловидния принцип като важен при подбора, подреждането и структурирането на програмното съдържание. Да се даде възможност на студентите при боравенето си с учебниците да проследяват развитието на темите от клас в клас. В процеса на боравенето студентите да разширят представите си за съдържанието на темите в учебника, за илюстративния материал и за задачите за самостоятелна работа на учениците.

Забележка: същността на спираловидния принцип се заключава в две изисквания:

- да има повторемост при разработването на темите, т.е. всяка тема в следващ период (учебна година, срок) да бъде повторена.
- да има усъвършенстване, разширяване, допълване на съдържанието на информацията при всяко следващо разработване на същата тема, т.е. да има развиващ характер на съдържанието.
- понякога спираловидния принцип не предполага спираловидност само в една тема, а спираловидност между сродни теми, когато съдържанието в една тема има смислово продължение в друга тема. Например: „Трудови дейности” (до втори клас) – „Стопански отрасли” (трети, четвърти клас), или „Родно място” (до втори клас) – „Родина” (трети, четвърти клас).

Съдържание на упражнението: Базисните теми от „Човекът и обществото” в началното училище. Промените на темите от клас в клас. Усъвършенстване на учебното съдържание като постъпателен и спираловиден процес – в какво се изразява това усъвършенстване, какъв е

допълнителния обем от информация, който се усвоява от учениците при всяко следващо разработване на темите. Преминаването на знанията от по-елементарни представи в първи и втори клас към обобщения и понятия в трети и четвърти клас.

Дискусионни въпроси:

1. Какъв е смисъла на спираловидния принцип в обучението по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование”?

2. Какво се повтаря и какво се усъвършенства в учебното съдържание по различни теми в продължение на обучението по „Човекът и обществото” в началния училищен етап? Доколкото повторенията и усъвършенстванията на съдържанието са същностни акценти на спираловидния принцип.

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. В процеса на самостоятелното боравене с учебниците студентите да се научат да откриват и отчитат съдържателните преходи от тема в тема или между сродни теми.

2. При анализа на темите в учебниците, да осмислят спираловидното усложняване на съдържанието в рамките на еднакви или сродни теми.

3. Да представят заключенията си за спираловидността пред групата студенти като се обосновават и доказват мнението си.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят анализира спираловидността по избрана от него конкретна тема и учебник. Демонстрира и обяснява пред студентите повтарянето и разширяването на съдържанието на темата от клас в клас или между сродни теми.

Анализирането на спираловидността от преподавателя протича по следните два варианта:

Варианти:

- Чрез демонстрация на конкретни теми от реални учебници, при което маркира акцентите на повторение и усложняване на съдържанието.

- Чрез презентация на мултимедиен продукт – продуктът може да изглежда като схема, таблица или да има описателен вид.

Подходящи базисни теми за анализ от преподавателя са от областите: трудови дейности и професии, релеф, сезони (само за първи – втори клас), историческо минало (за трети и четвърти клас).

2. На студентите им се раздават учебници и им се възлага да проследяват по същия начин спираловидното усложняване на съдържанието по определени избрани от тях теми. Преподавателят ги подпомага да си изберат тема.

3. Студентите работят с учебниците и писмено набелязват усложненията в избраната от тях тема.

4. Студенти докладват откритата и анализирана от тях спираловидност.

5. Докладите на няколко студента се обсъждат от групата.

6. Поставя им се като самостоятелна работа да оформят записките си от настоящото упражнение.

Семинарно упражнение № 5

Тема: *Художествено – илюстративните материали в обучението по „Човекът и общество”*

Цел на упражнението: Студентите да се ориентират в изключителното многообразие от материали, техники, приспособления и средства, които се използват в учебно-възпитателният процес по „Човекът и общество”. Да овладеят основите на технологията за изработка на художествено-илюстративни материали.

Съдържание на упражнението: Видовете художествено-илюстративни материали, които най-често се използват в „Човекът и общество” – словесни, материални, материализирани, технически. Изработване от студентите на образци на художествено-илюстративни материали от определен вид по определена тема. Обосновка и защита на авторската идея от студенти за формата и съдържанието на определен материал.

Дискусионни въпроси:

1. Кои са типичните за обучението по „Човекът и общество” художествено-илюстративни материали?
2. Какви функции изпълняват те – дидактическа, практико-приложна, емоционална?
3. Като се има предвид определена тема, кои са изискванията за подбора на най-подходящите художествено-илюстративни материали? С какво се съобразява учителят, когато по определена тема решава какви материали ще използва?

4. Какви изходни продукти могат да се използват за изработката на различни художествено-илюстративни материали – части от растения, продукти от трудовата дейност на човека, снимки и фотоси и други?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Студентите да подберат изходни продукти за самостоятелна изработка на художествено-илюстративни материали.

2. Студентите самостоятелно да изработят два - три и повече материала.

3. Студентите да използват уменията и сръчностите си от обучението си по другите учебни дисциплини (български език, изобразителни дейности, битов труд и техника) при изработването на материалите.

4. Студентите да проявят творчество, самостоятелност и идеи при изработването на материалите.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят демонстрира и анализира пред студентите образци на типични за „Човекът и обществото” художествено-илюстративни материали. Поставя акцент върху технологията на изработка на образците. (виж приложението)

2. Преподавателят представя мултимедийна презентация на художествено-илюстративни материали и поставя същия акцент. (виж приложението)

3. Студентите анализират съдържанието на определена избрана от тях тема и в умозрителен план очертават нейните познавателни акценти.

4. Вземат решение какви материали е подходящо да бъдат използвани като илюстрация на различни моменти от разработването на темата.
5. Студентите самостоятелно изработват материалите.
6. Демонстрират ги пред колегите си и се обосновават.

Приложение:

Русенски Университет „Ангел Кънчев”
Факултет: Природни науки и образование
Катедра: Педагогика, психология и история

План – схема на урок

По Околен свят

Тема: „Селището, в което живея”

По учебника на „Просвета” за 2 клас (М. С. Касабова, К. Р. Манолов
и П. Л. Стоянова, 2003 г., 2008 г.)

Изготвил: Антоанета И. Спирова
Фак. N 096731
Спец. ПНУП, заочно обучение

Март, 2012 г.

Образователно направление: Човекът и обществото

Образователно ядро: Роден край

Тема: *Селището, в което живеея*

Задачи:

- Ученикът да познава и описва селището, в което живее
- Да изработва елементарен план (схема) с ориентири на част от населеното място

Представи и понятия:

- *Нови:* обществени сгради (кметство, полиция), здравеопазване (здравен пункт, поликлиника, болница), спорт и отдих (театър, дом на културата, кино, стадион, парк), исторически паметници, природни забележителности около селището
- *За затвърдяване:* град, село, селище и природни обекти

Междупредметни връзки:

- С български език и литература: развитие на комуникативните умения
- С домашен бит и техника: изработване на елементарен план
- С изобразително изкуство: рисуване на селище, такова в което ученика би искал да живее (т.е. селището мечта за ученика)

Материали и дидактически средства: учебник, учебна тетрадка, печатен материал за селището, елементарен план на района около училището, както и на центъра на селището. Ако повечето от учениците са родом от селището, в което живеят, тогава този урок ще е продължение на знанията за родното място, но ако не е ще е урок за нови знания.

Технологична структура:

- **Актуализация на знанията от предходната тема:**
 - а) прочит на няколко домашни работи за родното място;
 - б) припомняне значението на термините: град, село, селище и природни обекти
- **Провокиране на интереса на учениците към новата тема**
 - а) с решаване на задача от Учебната тетрадка нека попълним точният си адрес – задача 1 на стр. 7

1. Напиши пълния си и точен адрес. Запомни го.

Град (село) _____	Пощенски код _____
Област _____	
Улица _____	№ _____
Жилищен комплекс _____	
блок _____; вход _____; етаж _____; апартамент _____;	
Телефон _____	

- б) преминаване към темата с картички, които децата за домашно са донесли в клас за селището, в което живеем

• **Поставяне на новата тема и нейното разработване:**

1. Учителят предлага на вниманието на учениците карта на центъра на града и прочита подготвения материал за миналото и настоящето на града – накратко /електронен адрес на материала за историята на града:

<http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%B5>

2. Запишете плана на новата ни тема:

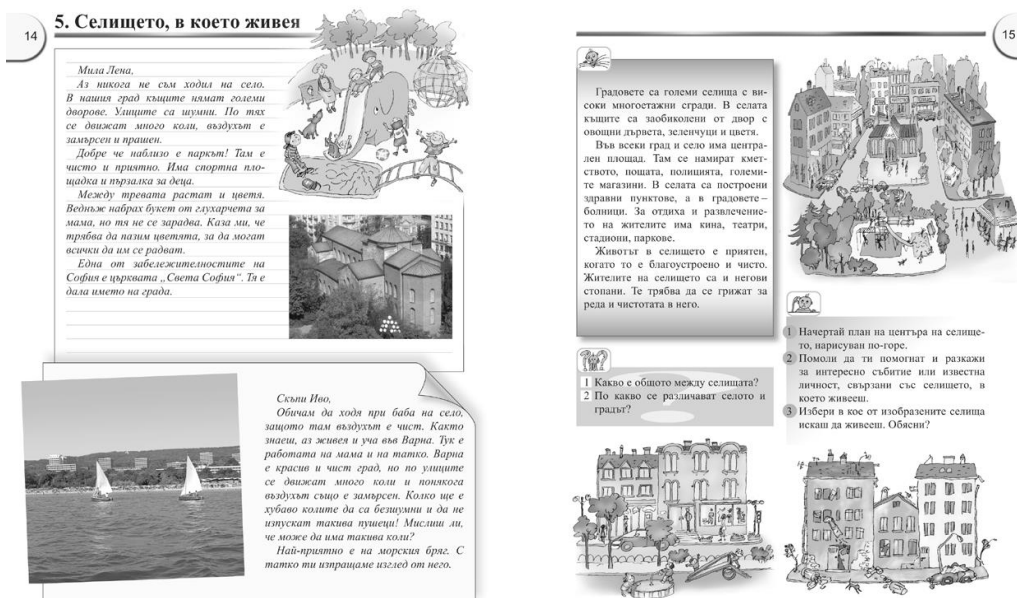
1. Моето родно място
2. Русе – минало и настояще
3. Граждани на България

3. В тетрадките да начертаят елементарен план на района около училището СЛЕД като на дъската учителят фронтално е показал подобен на центъра на селището.

4. От учебника четат писмата на Лена и Иво. Провежда се кратка дискусия за приликите и разликите между селищата на Лена и Иво.

Страници от учебника по темата:

5. Дава новата информация: за нови понятия; за систематизирани знания за селището, в което живеем;
6. Предлага различни ученици да разкажат, какво им харесва и какво не в селището, в което живеят

• **Обобщаване и правене на изводи:**

1. Ако голяма част от учениците са дошли от село в голям град, да се отдели време за да се напомнят причините поради, които днес мнозина се преместват. Цели се добри взаимоотношения между децата и липса на различия между тях.
2. Обобщават се новите знания за населеното място, в което живеем
3. Поставя се ударение на факта, че независимо от село или град идваме, независимо с каква етническа принадлежност сме, ние всички сме граждани на Република България.

• **Поставяне и разясняване на домашна работа:**

1. Да нарисуват селището, в което биха искали да живеят
2. Да решат от Учебната тетрадка задачи 2,3 и 4 стр. 7

Семинарно упражнение № 6

Тема: *Анализ на урок*

Цел на упражнението: студентите да придобият умения за анализиране на възприети уроци, да вникнат в съдържателното и методическото структуриране на урока и в механизма за планиране на неговите логически части. В резултат, студентите да осмислят урока като основна организационна форма на обучението по „Човекът и обществото” в началния училищен етап.

Съдържание на упражнението: Урокът като система и структура. Структури на урока, представящи го като дидактическо единство от организация, съдържание, методика и психическа дейност.

Типове уроци, според мястото им в звената на учебния процес – характерното им използване в обучението по „Човекът и обществото”.

Типичност на комбинирания урок в обучението по „Човекът и обществото” – причини за типичността, структуриране на комбинирания урок.

Специфични съдържателни и методически изисквания към урока по „Човекът и обществото” – съобразяване с тях при планирането на урока.

Дискусионни въпроси:

1. Каква е хронологичната структура на урока – части, от които той се състои?
2. Как трябва да изглежда същинската част от хода на урока като съвкупност от логически части?
3. Всяка логическа част представлява единство от съдържание (съдържателно-логическа структура) и методически средства (методическа

структура). Какъв е механизма на планиране на съдържанието и методиката във всяка логическа част?

4. Как трябва да се обвържат методическите средства с определени дейности на учениците, така че тяхната активност да бъде условие за усвояване на знанията в съответната логическа част от хода на урока?

5. Как да изглежда обобщаващата част от хода на урока?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да се ориентират в съдържателното, методическото, организационното и материалното структуриране на урока.

2. Да възприемат и анализират моментите на урока в презентирания от преподавателя видеофилм.

3. Да придобият умения за планиране на урока, като резултат от анализа на използваната от преподавателя презентация.

4. Да оформят и представят самостоятелни разработки на план-схеми на уроци по „Човекът и обществото”.

5. Да защитят и обосноват идеите си, vyplътени в собствено изработената план-схема.

Технология на семинарното упражнение:

Забележка: преподавателят е подготвил видеофилми на реално проведени уроци в училище.

Преподавателят е подготвил презентация на план-схеми на уроци.

1. Преподавателят под формата на презентация демонстрира схемата за структуриране на урока. Обяснява, че урокът в хронологията на същинската си част се дели на логически части, като всяка логическа част представлява единство от три структури („функционални структури”,

Юлзари, с. 74-80, 1998) – съдържателно-логическа, методическа, психологическа. Обяснява им, че по тези три структури се извършва планирането на урока.

2. Показ на видеофилм на урок. Предварително преподавателят поставя задачи на студентите какво да наблюдават във видеофилма – съдържанието на знанията, какви особености на обекта или явлението се разработват, каква е структурата и последователността в разработването на информацията (логически части), методически средства, които се използват – методи, похвати, материали, които се използват (художествено илюстративни и словесни), дейността на учениците, общуването на учителя с децата (поощрения, оценки, забележки, напътствия, изисквания и други).

3. По време на експонирането на видеофилма преподавателят прави паузи и дава обяснения, акцентира, тълкува определени, избрани преди това от него, определени проблеми. Добре е проблемите, които ще анализира да бъдат обвързани с вида на урока – ако е за нови знания, акцентира върху обема от новата информация и как тя се преподава от учителя; ако е затвърдяване и разширяване на знанията – с какво се допълва информацията; ако е за прилагане на знанията – какви упражнения извършват децата и с какви материали; ако е за систематизиране и обобщаване на знанията – кои са главните, съществените особености, върху които се акцентира и какви понятия се формират в урока; ако е комбиниран урок – как се използват по-напредналите деца, има ли диференциране на задачите, които се поставят на различни деца.

Забележка: върху споменатите неща, по време на представянето на видеофилма, от студентите се изисква да си водят бележки.

4. След приключването на представянето на видеофилма студентите поставят въпроси.

5. От част от студентите се изисква да споделят впечатленията си от видяното и да обосноват определено мнение за него. Изисква се да изразят съгласие, несъгласие, неразбирания. Всичко това се обсъжда с преподавателя.

6. Преподавателят презентира план-схемата на същия урок. Студентите преписват схемата от презентацията, за да я имат като образец за планирането на урока.

7. Поставя им се задача да изработят план-схема на урок на близка тема. Тази задача започва изпълнението си в същото упражнение като продължава в следващото. Поставя им се задача в къщи да нахвърлят план-схемата.

Забележка: на следващото упражнение студентите завършват план-схемата с помощта на преподавателя.

8. Няколко студента прочитат пред останалите собствените си разработки на план-схеми, обосновавайки идеите си. Провежда се обсъждане и правене на изводи от представените план-схеми.

Забележка: упражнението по тази тема обхваща 4 часа, като презумпцията е в първите два часа студентите да наблюдават и анализират видеофилма, да изслушат обясненията и инструкциите на преподавателя за планирането на урока, а във вторите два часа студентите сами да изработват план-схема на урока, за което са извършили някаква предварителна подготовка в къщи.

Приложение:

ХРОНОЛОГИЧНА СТРУКТУРА НА УРОКА

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“
Факултет „Природни науки и образование“
Катедра Педагогика, психология и история

КУРСОВА РАБОТА

по
Методика на обучението „Човек и общество“

План-схема на урок по „Човек и общество“ – 3 клас

Изготвил:

Борислава Петракиева

ПНУП трети курс – задочно обучение

Факултетен номер: 096705

План-схема на урок по „Човек и общество“ – 3 клас
Човекът и обществото, 3 клас, Просвета, София,
М. Радева, М. Манева, М. Мандова

Тема: Пред картата на родината

Вид на урока: урок за нови знания

Цели на урока:

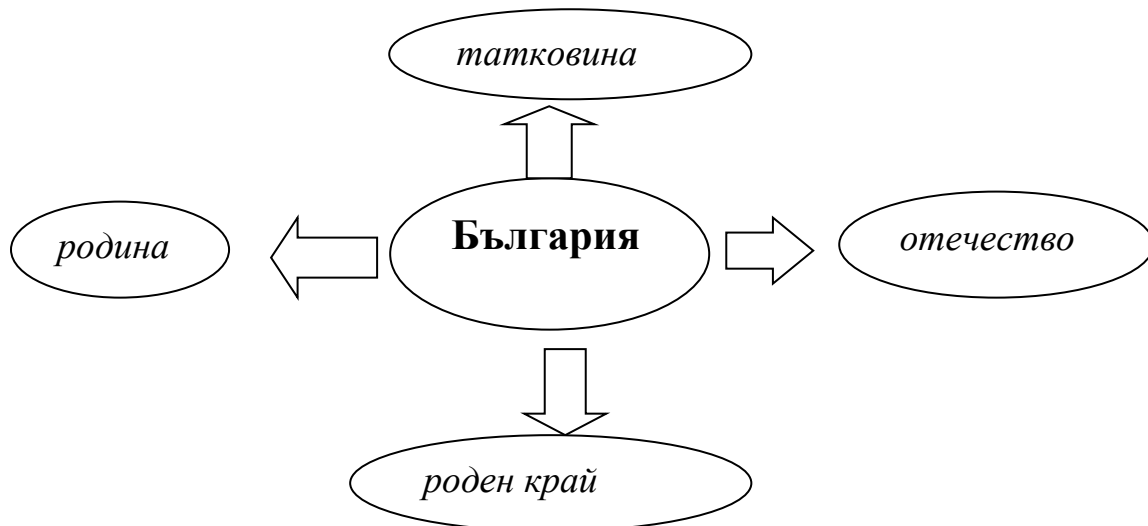
- Формиране на понятието карта;
- Усвояване на знания за начина на изобразяване на картата, цветовете, условните знаци;
- Усвояване на знания за главните и междинните посоки на света на картата;
- Формиране на умения за четене на карта.

Ход на урока:

1. Психологическа подготовка и мотивация:

Чрез актуализиране на старите знания от предходния урок „Моята родина – Република Българи“, подготвяме учениците за новия, по-абстрактен начин за възприемане на България – картата.

Под формата на асоциативен облак на дъската, в центъра на който пише **България**, а в допълнителните кръгове учениците пишат синоними.

Припомняме си българското знаме, герб и химн.

Химн на Република България

*Горда Стара планина,
до ней Дунава синей,
слънце Тракия огрява,
над Пирина пламеней.
Припев:*

*Мила Родино,
ти си земен рай,
твойта хубост, твойта
прелест,
ах, те нямат край.*

Рецитирам на учениците два стиха от стихотворението „България“ на Георги Джагаров. Целта е емоционално встъпване в темата.

България

Земя, като една човешка длан...
Но по-голяма ти не си ми нужна,
Щастлив съм аз, че твоята кръв е
южна,
че е от кремък твойт стар Балкан.

Земя, като една човешка длан...
Но ти за мен си цяло мироздание,
че аз те меря не на разстояние,
а с обич, от която съм пиян!

Георги Джагаров

2. Основна част

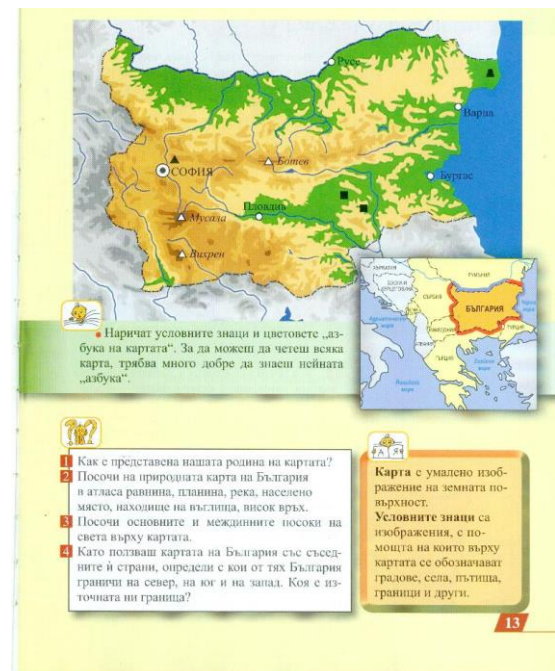
- Поставяване на темата (чрез беседа)

Георги Джагаров казва, че България е „земя, като една човешка длан...“, като има предвид, че е малка държава. Нашата родина е малка по територия, но е много красива. Възможно ли е, според вас, с един поглед да обхванем цялата територия на България?

Да възможно е и това става с помощта на картата!

Отварят учебника на стр.12-13, урок 3, Пред картата на родината.

- Първа част на урока – Какво е карта?

Картата е умалено изображение на дадена територия. Погледнете стенната карта и картата в учебника (атласа). На тези карти родината ни е представена в силно умален вид, с помощта на условни знаци и цветове. Наричат условните знаци и цветовете „азбука на картата“, затова за да можем да четем карта първо ще се научим на нейната „азбука“.

Кои цветове преобладават на картата в учебника на стр.13?(кафяво, зелено, синьо)

Зеленото е цветът, с който са отбелязани равнините, низините и полетата. Кафявото е цветът, с който са отбелязани планините. Със синьо се отбелязват реките, езерата и моретата.

Условните знаци са изображения, с помощта на които върху картата са обозначени граници, градове, села, пътища, полезни изкопаеми.

Поставям задача самостоятелно, с помощта на легендата на картата да открият как се обозначават държавните граници, селищата, върховете и някои полезни изкопаеми (въглища, желязна руда, нефт)

- Втора част на урока – Посоките на света.

Когато отидем на излед в планината, в гората или някаде сред природата, в непозната местност, как ще се ориентираме на къде да се движим? (от картата, по табелите, с помощта на компас) Винаги когато се движим в непозната местност трябва да имаме компас, за да не се загубим.

Показвам на учениците какво е компас (нося истински), те го разглеждат и обсъждат.

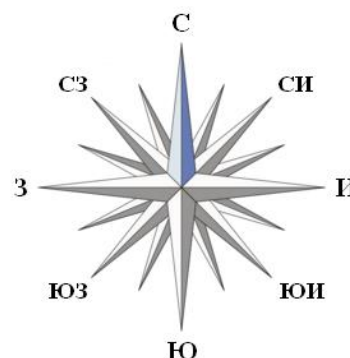
Компасът е навигационен инструмент за определяне на посоките на света. Чрез посоките на света се ориентираме къде сме и на къде се придвижваме.

Освен условните знаци и цветовете, да се ориентираме по картата ни помагат и посоките на картата. Главните посоки на картата са изток, запад, север и юг. Посоката север се намира винаги в горния край на картата, юг е в долния ѝ край, изток е в дясно, а запад е в ляво. Между главните посоки има междинни посоки. Те са североизток, северозапад, югоизток и югозапад.

Поглеждат картата с посоките на света на стр.12.

Посоките на света се обозначават съкратено на картата, като използваме първата буква от наименованието им.

На дъската са поставени съкратените наименования на посоките на света, като няколко ученика излизат за да ги повторят.

След което на индивидуални листи, всеки ученик отбелязва посоките на света върху картата на България, като използва червен цвят за главните посоки и син за междинните.

На дъската е поставена карта на България и съседните и държави.

Определете с кои от съседните ни държави граничим на север, на юг и на запад. А коя е източната ни граница?

- План на урока

Пред картата на родината

- 1) *Какво представлява картата?*
- 2) *Как е представена родината ни на картата?*
- 3) *Условни знаци и цветове на картата.*
- 4) *Посоките на картата:*
 - а) *главни*
 - б) *междинни*

3. Обобщение

Чрез допълване на изречения, написани на дъската, свързване със стрелки и записване на съкратените наименования на посоките на картата систематизираме и обобщаваме знанията.

- Попълни пропуснатите думи.

Картата е на земната повърхност. (умалено изображение)
Съдържанието на картата е представено чрез (условни знаци)
Основните цветове на картата са , , (зелено, синьо, кафяво)
Равнините, низините и полетата са отбелязани с (зелено)
Планините са отбелязани с (кафяво)
Реките, езерата и моретата са отбелязани със (синьо)

➤ Свържи със стрелки.

Главни посоки на картата

Изток	горе
Север	ляво
Юг	дясно
Запад	долу

➤ Запиши съкратените наименования на главните и междинните посоки на картата срещу всеки от лъчите на слънцето. Оцвети лъчите на главните посоки в червен цвят, а лъчите на междинните посоки в синьо.

4. Преценка на работата

Прави се преценка на работата.

В края на часа могат да изпеят песента „Де е България“

Де е България?

Питат ли ме де зората ме
огряла първи път,
питат ли ме де земята, що
най-любя на светът.

Тамо, аз ще отговоря,
де се белий Дунав лей,
де от изток Черно море се
бунтува и светлей.

Тамо, де се възвишава
горда Стара планина,
де Марица тихо шава
из тракийска равнина.

Българо драга мила
земя пълна с добрини,
земя що си ме кърмила
моя поклон приеми.

*Обичайте Родината ни!
Тя е единствена на света.*

5. Даване и разясняване на домашна работа

Учебна тетрадка, стр.5, зад.1,2 и 3

Семинарно упражнение № 7

Тема: *Анализ на екскурзия*

Цел на упражнението: студентите да придобият умения за анализиране на възприети екскурзии. Да се запознаят със структурата на програмата за екскурзия и с начина за нейното изработване. В резултат, студентите да осмислят екскурзията като специфична организационна форма на обучението по „Човекът и обществото” в началния училищен етап.

Съдържание на упражнението: Същност на екскурзията – основания за нейната типичност в „Човекът и обществото”.

Дидактическа структура на екскурзията – хронологична последователност на частите на екскурзията.

Изисквания към подготовката на екскурзията.

Изисквания към провеждането на екскурзията – акценти върху придвижването на учениците до обекта, логическото структуриране на екскурзията, събирателската дейност на учениците, развлекателните моменти при екскурзията като средство за преодоляване на високата емоционалност на учениците.

Програма за екскурзия – съдържание и начин на изработка.

Дискусионни въпроси:

1. Как трябва да изглежда предварителната подготовка на учителя за екскурзията – съдържателна, организационна, превантивна по отношение на избягване на опасности за здравето на децата, подготовка на служебното лице?

2. Как изглежда подготвителната част на екскурзията, какво се провежда в час преди тръгването към обекта – уводна беседа, мотивиране

на темата, съобщаване на обекта, поставяне на изисквания за поведението на учениците при придвижването им до обекта?

3. Как се подрежда логически екскурзията, как се активизират възприятията и анализа на учениците при контакта им с реалните обекти и тяхната среда?

4. Какви допълнителни средства съпровождат възприемането на обекта – среща със служебно лице, игри и занимания на терена, събирателска дейност?

5. Как изглежда програмата за екскурзията?

6. Какъв е механизма за изработването ѝ?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да се ориентират в съдържателното, методическото, организационното и материалното структуриране на екскурзията.

2. Да възприемат и анализират моментите на екскурзията в презентирания от преподавателя видеофилм.

3. Да придобият умения за планиране на екскурзията, като резултат от анализа на използваната от преподавателя презентация.

4. Да оформят и представят самостоятелни разработки на програма за екскурзия по „Човекът и обществото”.

5. Да представят мнение за организиране на безопасното придвижване на децата по конкретен маршрут в конкретно населено място.

6. Да защитят и обосноват идеите си, въплътени в собствено изработената програма за екскурзия.

Технология на семинарното упражнение:

Целите на упражнението, задачите на студентите, технологията на провеждането му са същите като тези при упражнението за урока.

Новото при екскурзията е нейното планиране – при нея не се прави план-схема, а програма, съдържаща няколко точки (Юлзари, с. 131-132, 1998).

Преподавателят при експонирането на видеофилма на екскурзията, при коментарите след демонстрирането му и при изработването на програма за екскурзията, има предвид седемте точки от програмата на екскурзията, като поставя акценти върху следните моменти: как е организирано придвижването на децата по маршрута, логическата последователност на съдържанието, развлекателните моменти, срещата със служебно лице, обобщаването на знанията.

Забележка 1: при поставянето на задачата за самостоятелно изработване на програма за екскурзия преподавателят изисква от студентите да си представят, че екскурзията, която планират, ще се проведе в родното им място (пространствена актуалност на екскурзията) по този начин програмата им ще придобие реален вид и студентите ще усвоят компетенции за конкретна и актуална планираща дейност.

Приложение:

ПРОГРАМА НА ЕКСКУРЗИЯ

Автор: доц. Д-р Синто Юлзари

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ”
ФАКУЛТЕТ ПРИРОДНИ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЕ
КАТЕДРА ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ И ИСТОРИЯ

Програма за екскурзия

ПО „ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО”
За 3 клас на тема: „Борците за свобода от нашия град”

Изготвил: Катина Георгиева
Фак. 096718
Специалност: ПНУП III курс ЗО

Проверил:
гл. ас. д-р Ю. Дончева

Русе, 2012

Програма за екскурзия в родното място

1. Дата на посещение

Екскурзията ще се проведе след вземането на обобщителния урок за народните будители.

2. Описание на обектите

Учениците ще посетят няколко исторически обекта в родното си място – град Русе. Това са: къщата на баба Тонка, къща-музей на Захари Стоянов, паметникът на Свободата – символ на град Русе, паметникът на Стефан Караджа, Пантеона.

3. Описание на маршрута

Учениците ще се придвижват пеша. Мястото на което трябва да се събере групата е пред къщата музей на Захари Стоянов. Това е първият обект на посещение. Музеят се намира на булевард „Придунавски” 12. От там по същия булевард насочвам групата към къщата на Баба Тонка, където може да се види и нейният паметник. От там се насочваме към следващия обект – паметникът на Свободата. От булевард

„Придунавски” тръгваме по улица „Църковна Независимост”, която ни отвежда на площад „Свобода”. След огледа и кратката почивка се насочваме по улица „Александровска” към паметника на Стефан Караджа. От там по булевард „Цар Освободител” стигаме до последният обект – Пантеона на възрожденците.

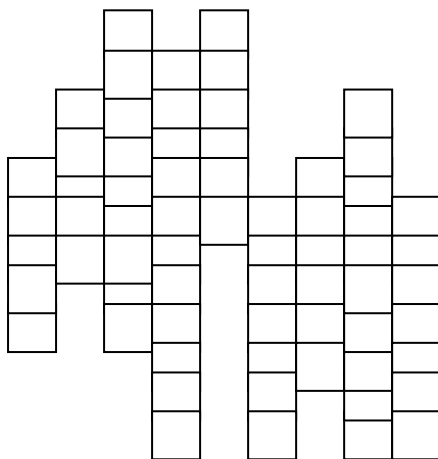
3. Описание на предварителната подготовка

Подготовка на учителя:

- Определяне вида на екскурзията - екскурзията е свързана с изучаването на паметници, исторически забележителности, характеризиращи миналото и настоящето в духовния живот на родното място и околността.
- Изясняване съдържанието на особеностите на обектите. Намиране на литературни източници за обектите с цел обогатяване на информацията - тези обекти са свързани с освободителното движение на борците за свобода, които са действали и са загинали в град Русе.
- Предварително посещение на обектите- целта е предварително изясняване на маршрута, определяне последователността на обектите, избиране на подходящ момент за провеждане на екскурзията, провежда се предварителна среща със служебни лица, обмисля се кое ще е мястото за почивка и развлекателната дейност.
- Поставяне и мотивиране на темата, предизвикване на интерес на учениците към обектите – мотивацията се извършва в час, преди самата екскурзия.

Учителят използва кръстословица за мотивиране на темата. След решаване на кръстословицата, съобщава на учениците за предстоящата екскурзия, която ще ги запознае с борците за свобода, които са родени загинали и погребани в Русе.

КРЪСТОСЛОВИЦА

1. Български поет-революционер, загинал за свободата ни. (Ботев)
2. Авторът на първия буквар. (Берон)
3. Българин, който издава вестници, разпространява идите за просвета и свобода. (Каравелов)
4. Оснсен закон в държавата. (Конституция)

5. Апостолът на свободата. (Левски)
6. Един от създателите на славянската писменост. (Методий)
7. Авторът на „История славянобългарска“. (Паисий)
8. Градът в който пуква първата пушка на Априлското въстание. (Копривщица)
9. Столицата на второто българско царство. (Търново)

- Представяне на организацията на придвижването на децата – очертаване на маршрута, изисквания към поведението, избиране на отговорници в началото и края на колоната за придвижването на класа.
- Представяне на друг възрастен човек (родител), който ще помага на класа при придвижването.
- Съобщаване на събирателската дейност - по време на екскурзията ще се направят снимки на всички обекти, от които учениците да направят албум с имената на музеите и паметниците. Ще бъдат посочени важни дати и събития. Избират се двама отговорници от групата, който ще записват името на всеки обект, важни дати или събития свързани с него.
- Съобщаване на развлекателната дейност – изразява се в тържествено поднасяне на цветя на паметника на свободата. В градската градина учениците ще имат време за отпих и лека закуска.

Подготовка на учениците:

- В деня преди екскурзията, децата носят цветя и изработват венци и букети, които ще поднесат на паметника на свободата.

5. Ход на екскурзията

Обект: Къща – музей "Захари Стоянов"

Дейност на учителя: Учителят разказва кратко за Захари Стоянов – български революционер, политик и писател. Водач в Априлското въстание, той става и негов пръв историограф с книгата си „Записки по българските въстания“. Учениците разглеждат експозицията, която е представена в този музей. В него могат да се разгледат оръжия на войводи и четници, сабята със скрит револвер на Стефан Караджа, сабята с подпис на Раковски, лични вещи на фамилия Обретенови, множество документи, снимки, портрети. Тук е експониран и черепът на самия Стефан Караджа, който Баба Тонка изравя, запазва и съхранява след смъртта на славния хайдутин, и пред който се е клел във вярност Русенският революционен комитет. Къща-музей “Захари Стоянов” – Русе, представя цяла галерия от видни русенци, чиито дела са подпомогнали създаването на българската нация.

Дейност на учениците: Учениците слушат разказа на учителя. Влизат в музея, разглеждат и слушат разказа на служебното лице.

Дейност на служебното лице: Служебното лице разказва за експонатите намиращи се в музея – от къде са, на кого са принадлежали.

Обект: Къща-музей „Баба Тонка” и нейният паметник

Дейност на учителя: Учителят довежда групата към следващият обект - къщата на Тонка Обретенова, известна като Баба Тонка. Прави се кратък емоционален разказ за личността на Тонка Обретенова и нейното семейство. Тя е българска революционерка. Женена за известен търговец в Русе, оказва сериозна организационна и финансова помощ на революционната организация. Русенският революционен комитет, най-важният във вътрешността на България, е основан в нейната къща. Четиримата сина на Баба Тонка, Ангел, Петър, Никола и Георги участват в различни чети и са убити или изпратени на продължително заточение. По-малката ѝ дъщеря, Анастасия, е женена за революционера Захари Стоянов.

Дейност на учениците: Учениците слушат и възприемат разказа.

Дейност на служебното лице: Няма

Обект: Паметник на Свободата

Дейност на учителя: Това е следващия от групата обекти. Тук учителят, след представянето чрез разказ на обекта, провежда и развлекателния момент.

Паметникът се издига в центъра на града. Построен е през 1906 г. Фигурата на жената символизира освободена България. Единият лъв е разкъсал робските вериги, а другият пази щита на свободата. На задната площадка са поставени две оръдия от Освободителната война, а на челната страна има надпис: "На поборниците и опълченците, които са взели участие в освобождението на България през 1867-1877 г". Паметника е символ на гр. Русе.

Развлекателният момент е свързан с поднасянето на цветя и венци, предварително изработени от децата.

Дейност на учениците: Децата възприемат информацията. Провеждане на развлекателната дейност.

Дейност на служебното лице: Няма

Обект: Паметникът на Стефан Караджа

Дейност на учителя: Разказ за войводата. Паметникът е построен през 1976 г. по случай 100 годишнината от обесването на Стефан Караджа. Стефан Караджа (С. Тодоров Димов) е деец на националноосвободителното движение, войвода. Роден е на 11 май 1840 г. в с. Ичме (дн. Ст. Караджово), Ямболско. На 2 юни 1861 г. по време на сватба побеждава прочутия турски борец Гаази Плиса. Преследван от турците, няколко пъти минава р. Дунав с революционни поръчения. През 1868 г. заминава за Румъния. Там се среща с Хаджи Димитър. На 6 юли двамата начело на чета от 129 души минават р. Дунав при с. Вардим, Великотърновско. В боя в местността Канлъдере, край Вишовград, е ранен тежко и пленен. На 12 юли е откаран в Търново, а на 13 е отведен в Русе. Полумъртъв е изправен пред съставения от Мидхад паша извънреден турски съд, и осъден на смърт чрез обесване. На 31 юли 1868 г. е обесен. Погребан е от баба Тонка Обретенова, която запазва черепа му за поколенията.

Дейност на учениците: Децата възприемат информацията.

Дейност на служебното лице: Няма

Обект: Пантеонът на възрожденците (последният обект)

Дейност на учителя: Пантеонът на възрожденците е национален паметник-костница. Открит е на 28 февруари 1978 г. В него са погребани 39-ма известни българи, сред които Любен Каравелов, Захари Стоянов, Стефан Караджа, Панайот Хитов, Баба Тонка, Никола Обретенов, Панайот Волов, Ангел Кънчев и др. Почетени са 453-ма души - участници в Ботевата чета, Червеноводска въстаническа чета, Априлското въстание и опълченци, чиито имена са изписани във вътрешност. В Пантеона се пазят костите на елита, формирал у българите представата за нация — писателите-революционери Любен Каравелов и З. Стоянов, Баба Тонка, А. Кънчев, войводите Ст. Караджа, П. Хитов и др. В сградата на Пантеона има постоянно действащ параклис “Св. Паисий Хилендарски” и документална експозиция за историята на църквата “Вси светии” и изграждането на Пантеона на възрожденците.

Дейност на учениците: Учениците слушат разказа на служебното лице, разглеждат гробниците, оръжията изложени там.

Дейност на служебното лице: Разказ на служебното лице.

ОБОБЩЕНИЕ:

Дейност на учителя: В парка пред Пантеона учителят прави цялостно обобщение от всички обекти. Провежда беседа с цел пробуждане на интерес към предстоящата работа в клас. Посочва темата по която ще говорят в час, нейните особености.

Днес вие посетихте исторически музеи и паметници на културата свързани с освободителното движение на нашия роден град.

- Кой от обектите най – много ви впечатли и с какво?
- Коя личност най-много ви направи впечатление?
- С кого от изучените до сега опълченци бихте сравнили тези, които споменахте?

В клас ние ще си припомним няколко от най- видните и блежити имена, които ни изпълват с гордост и преклонение, за това че сме граждани на Русе.

Дейност на учениците: Участват в беседата.

ПЕРСПЕКТИВА:

Днес ние направихме снимки, от които ще направим албум на историческите паметници на нашия град. В него ще поместим адресите на всички обекти, така че албумът може да бъде пътеводител на паметниците в Русе. Този албум ще бъде допълван и от други предстоящи екскурзии.

В следващия час очаквам предложния за посещение на други исторически забележителности в града и околността на Русе.

Нека всеки от вас да намери информация за един от известните българи, които днес споменахме. Всеки от вас ще разкаже какво е прочел и кое негово дело ви е развълнувало най-много.

6. Събирателска дейност

Къща – музей "Захари Стоянов"

Музеят е сред 100 – те национални туристически обекта.

Къща - музей „Баба Тонка” и паметника.

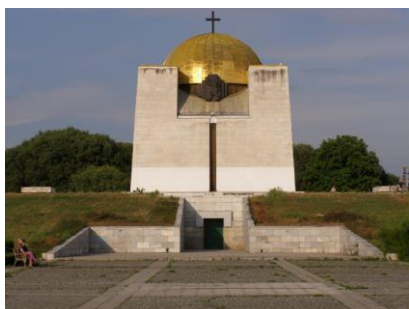

Паметникът на Свободата

Паметникът на Стефан Караджа

Деец на освободителното движение, воивода.

Пантеонът на Възрожденците – паметник – костница.

Пантеонът е сред 100-те национални туристически обекта.

Семинарно упражнение № 8

Тема: *Извънурочни форми*

Цел на упражнението: студентите да придобият умения за анализиране на възприети извънурочни форми. Да вникнат в тяхното съдържание и функции.

Съдържание на упражнението: типичност на извънурочните форми в обучението по „Човекът и обществото”.

Разновидности на извънурочните форми при „Човекът и обществото” – викторина, подвижни и дидактични игри, игри на открито, трудови дейности, тържества и празници.

Изработка на материали, съпътстващи провеждането на извънурочни форми.

Дискусионни въпроси:

1. Каква е хронологичната структура на извънурочната форма и специфика на различните нейни видове?
2. Как извънурочната и извънкласната форма служи за допълване процеса на формиране на знания и компетенции у учениците по една или няколко теми от „Човекът и обществото” – дидактични функции на извънурочната и извънкласната форма?
3. Какъв е механизма на планиране на съдържанието и методическите особености на извънурочната форма?
4. Типична за извънурочната форма е емоционалността на учениците – какви средства трябва да използва учителя, за да я направи привлекателна, занимателна, освободена от дидактическо напрежение?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да възприемат и анализират моментите на извънурочната форма в презентирания от преподавателя видеофилм.
2. Да представят собствени идеи за извънурочни форми по определени, зададени от преподавателя теми.
3. Да придобият умения за планиране на извънурочна форма, като резултат от анализа на използваната от преподавателя презентация и като реализация на собствената идея.
4. Да оформят и представят самостоятелни разработки на план-схеми на извънурочни форми по „Човекът и обществото”.
5. Да защитят и обосноват идеите си, въплътени в собствено изработената план-схема.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят представя пред студентите типичните за „Човекът и обществото” извънурочни и извънкласни форми (бяха споменати по-горе). Изяснява смисъла на използването им.
2. Преподавателят представя пред студентите видеофилми на типични форми. (Добре е да се презентира викторина, доколкото тя е функционално подходяща за програмния учебен материал по „Човекът и обществото”).
3. В процеса на презентиране, преподавателят поставя ударение върху емоционалността и занимателността на извънурочната форма.
4. Студентите си избират вид извънурочна форма по възложени от преподавателя теми. Представят си, че формата ще провеждат с ученици от собственото си населено място. Това се прави с цел съдържанието и технологията на провеждане на извънурочната форма да придобие регионална конкретност.

5. Студентите подбират художествено – илюстративни материали, словесни средства и реквизит за използване в планираната от тях организационна форма.

6. Определени студенти запознават колегите си с разработената идея и я обосновават.

7. Провежда се обсъждане, коментар, правят се изводи върху представените идеи за извънурочни форми.

Семинарно упражнение № 9

Тема: *Анализ и разработване на план-схема на конкретни урок и екскурзия на базисни теми със съдържание от “Социално обкръжение” и “Географско обкръжение” (по примерни видеофилми)*

Цел на упражнението: студентите да участват в анализа на възприет видеофилм на урок или екскурзия.

Да придобият умения за изработване на план–схема на урок и на програма за екскурзия.

Съдържание на упражнението: възприемане на презентирани от преподавателя план–схема на урок и програма на екскурзия.

Ориентиране на студентите в тематичното разнообразие от базисни теми (от първи до четвърти клас) по социално и географско обкръжение. (Темите са дадени в приложение).

Студентите изработват собствени план-схема на урок и програма за екскурзия. Представят ги и ги защитават пред колегите си.

Дискусионни въпроси:

1. Какво общо впечатление оставя у студентите възприетия видеофилм – какво е положителното у него, какво поражда въпроси, има ли излишни и неточни моменти в наблюдаваната структура на урока или екскурзията?

2. Какъв съдържателен и методически анализ могат да направят студентите на наблюдавания видеофилм?

3. Как да се планира съдържателната и методическа структура на урока или екскурзията по избраната от студентите тема?

4. Как да представят в писмен вид план-схемата на урока или програмата на екскурзията?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да участват активно във възприемането и анализа на видеофилма. Да изказват собствено мнение за оценка на възприетото.
2. Да направят собствен избор на тема, учебник и клас за собствена изработка на план-схема на урок или на програма за екскурзия.
3. Да оформят в мисловен вид идеен вариант за съдържанието, логическата структура и методическите средства, които биха използвали в съответния урок или екскурзия.
4. Да оформят в писмен вид идеите си и ги представят като план-схема (урок) или програма (екскурзия).
5. Да защитят и обосноват пред колегите си изработеното.

Забележка: работата на студентите по изработването и оформянето на план-схемата или програмата започва в семинарното упражнение с помощта на преподавателя. Дейността на студентите продължава вкъщи, представя се и се защитава на следващото или следващите семинарни упражнения. Преподавателят поставя насоки пред студентите за самостоятелната им работа вкъщи.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят предварително е изработил видеофилми на реални урок и екскурзия.
2. Преподавателят е изработил в мултимедиен вид план-схема и програма на заснетите урок и екскурзия.
3. Преподавателят ги представя пред студентите и обяснява въплътените в тях съдържателни, методически и педагого-психологичски идеи.
4. Преподавателят насочва студентите да си изберат тема, учебник и клас, и да решат какво ще изработят – план-схема или програма.

5. Студентите работят върху собствените си идеи.

Забележка: възможно е в началото да се постави екипна задача – да се групират по двама-трима студенти, които интерактивно да обсъждат определени идеи за изработка на план-схемата или програмата. След тази групова мисловна обработка, студентите пристъпват към индивидуална работа за писмено оформяне на разработката.

6. След дооформяне на разработката вкъщи, няколко студента представят план-схемата или програмата и ги обосновават пред колегите си.

7. Провежда се дискусия от цялата студентска група по всяко представяне на техен колега, правят се оценки, мултиплицират се нови идеи, формулират се изводи.

8. Преподавателят поставя задача на студентите окончателно да завършат проектите си за план-схема и програма и да ги подготвят за представяне на семестриалния изпит.

Приложение:

Списък на примерни теми за уроци и екскурзии от област „Социално и географско обкръжение”

I. За първи и втори клас:

- Семейство и дом;
- Училище, учител, ученик;
- Нашата улица;
- Безопасност на движението;
- Безопасно поведение при бедствия, аварии и катастрофи;
- Човешкото тяло, здраве и хранене;
- Здравно–хигиенни изисквания, дневен режим;
- Мечтите на децата;
- Аз-ът на детето, децата еднакви и различни;

- Правата и задълженията на детето;
- Родословно дърво и родова памет;
- Природата в родното място и родния край;
- Релефът в родното място и родния край;
- Родното място;
- Нашата писменост – Кирил и Методий;
- Празниците и символите на Република България;
- Забележителностите в нашата Родина.

II. За трети и четвърти клас:

- Нашата Родина;
- Пред картата на Република България;
- Равнините и планините на България;
- Водите на България;
- Почвите на България;
- Природните богатства на България;
- Географските области на България;
- България – Балкански полуостров – Европа;
- Културно развитие, туризъм, търговски отношения с Европа и света.

Забележка: темите са взети от действащи в момента учебници по „Роден край”, „Околен свят”, „Човекът и обществото”.

Семинарно упражнение № 10

Тема: *Анализ и разработване на план-схема на конкретни урок и екскурзия на базисни теми със съдържание от “Историческо минало” (по примерни видеофилми)*

Цел на упражнението: студентите да участват в анализа на възприет видеофилм на урок или екскурзия.

Да придобият умения за изработване на план–схема на урок и на програма за екскурзия.

Да осмислят смисъла и структурата на историческото знание и неговите компоненти.

Съдържание на упражнението: възприемане на презентирани от преподавателя план–схема на урок и програма на екскурзия.

Ориентиране на студентите в тематичното разнообразие от базисни теми (от първи до четвърти клас) от “Историческо минало”. (Темите са дадени в приложение).

Студентите изработват собствени план-схема на урок и програма за екскурзия. Представят ги и ги защитават пред колегите си.

Етапи в историческото развитие на българския народ.

Дискусионни въпроси:

1. Какво представлява историческото знание като система и структура? Кои са неговите компоненти – исторически факт (събитие), историческо време (дата), историческа хронология (ход на историческото време), територия (държавата през годините), исторически личности (ханове и царе, предводители, религиозни водачи, революционери, будители), исторически паметници, артефакти и източници?

2. Какво общо впечатление оставя у студентите възприетия видеофилм – какво е положителното у него, какво поражда въпроси, има ли излишни и неточни моменти в наблюдаваната структура на урока или екскурзията?

3. Какъв съдържателен и методически анализ могат да направят студентите на наблюдавания видеофилм?

4. Как да се планира съдържателната и методическа структура на урока или екскурзията по избраната от студентите тема?

5. Как да представят в писмен вид план-схемата на урока или програмата на екскурзията?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да участват активно във възприемането и анализа на видеофилма. Да изказват собствено мнение за оценка на възприетото.

2. Да преоткриват елементите на историческото знание във видеофилма на историческа тема.

3. Да направят собствен избор на тема, учебник и клас за собствена изработка на план-схема на урок или на програма за екскурзия.

4. Да оформят в мисловен вид идеен вариант за съдържанието, логическата структура и методическите средства, които биха използвали в съответния урок или екскурзия.

5. Да оформят в писмен вид идеите си и ги представят като план-схема (урок) или програма (екскурзия).

6. Да защитят и обосноват пред колегите си изработеното.

Забележка: работата на студентите по изработването и оформянето на план-схемата или програмата започва в семинарното упражнение с помощта на преподавателя. Дейността на студентите продължава вкъщи, представя се и се защитава на следващото или следващите семинарни

упражнения. Преподавателят поставя насоки пред студентите за самостоятелната им работа вкъщи.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят предварително е изработил видеофилми на реални урок и екскурзия. При презентирането на видеофилма, той насочва вниманието на студентите освен върху сценария и върху компонентите на историческото знание.

2. Преподавателят е изработил в мултимедиен вид план-схема и програма на заснетите урок и екскурзия.

3. Преподавателят ги представя пред студентите и обяснява въплътените в тях съдържателни, методически и педагого-психологичски идеи.

4. Преподавателят насочва студентите да си изберат тема, учебник и клас, и да решат какво ще изработят – план-схема или програма.

5. Студентите работят върху собствените си идеи.

Забележка: възможно е в началото да се постави екипна задача – да се групират по двама-трима студенти, които интерактивно да обсъждат определени идеи за изработка на план-схемата или програмата. След тази групов мисловна обработка, студентите пристъпват към индивидуална работа за писмено оформяне на разработката.

6. След дооформяне на разработката вкъщи, няколко студента представят план-схемата или програмата и ги обосновават пред колегите си.

7. Провежда се дискусия от цялата студентска група по всяко представяне на техен колега, правят се оценки, мултиплицират се нови идеи, формулират се изводи.

8. Преподавателят поставя задача на студентите окончателно да завършат проектите си за план-схема и програма и да ги подготвят за представяне на семестриалния изпит.

Приложение:

**Списък на примерни теми за уроци и екскурзии
от област “Историческо минало”**

I. За първи и втори клас:

- Миналото на родния край;
- Трети март;
- 24 май – ден на славянската писменост и култура;
- Национални празници и чествания („Моят народ празнува”);
- България – отечество на българските граждани.

II. За трети и четвърти клас:

- Древните цивилизации в днешна България;
- Българи и славяни в древността;
- Исторически календар;
- Първа и втора българска държава – Аспарух, Борис Първи, Симеон, Самуил, Асеневци;
- България – християнска държава;
- Поробване на българската държава;
- България под робство – будители, ново училище и църква, апостоли и революция;
- Възраждането на българската народност;
- Движение за национално освобождение;
- Освобождението на България;
- Възстановяване на българската държава;
- България през деветнадесети и двадесети век – първи стъпки след освобождението, обществото през двадесети век, постижения на българската култура;
- Съжителство на общности по българските земи;
- Празниците на етносите в България;

Забележка: темите са взети от действащи в момента учебници по „Роден край”, „Околен свят”, „Човекът и обществото”.

Семинарно упражнение № 11

Тема: *Анализ и разработване на план-схема на конкретни урок и екскурзия на базисни теми със съдържание от “Трудова дейност на хората и отрасли на националното стопанство” (по примерни видеофилми)*

Цел на упражнението: студентите да участват анализа на възприет видеофилм на урок или екскурзия.

Да придобият умения за изработване на план–схема на урок и на програма за екскурзия.

Съдържание на упражнението: възприемане на презентирани от преподавателя план–схема на урок и програма на екскурзия.

Ориентиране на студентите в тематичното разнообразие от базисни теми (от първи до четвърти клас) от “Трудова дейност на хората и отрасли на националното стопанство”. (Темите са дадени в приложение).

Видове професии, видове отрасли на националното стопанство, битовия труд като особен и своеобразен, ученето като вид труд.

Студентите изработват собствени план-схема на урок и програма за екскурзия. Представят ги и ги защитават пред колегите си.

Дискусионни въпроси:

1. Студентите да осмислят, че важна тяхна задача по темата е да доведат учениците до осмисляне на трудовата дейност на човека като система от следните компоненти: материал, производствен обект, оръдия на труда и технически приспособления, човешки качества и усилия, продукт?

2. Студентите да осмислят, че важна тяхна задача по темата е да доведат учениците до осмисляне на системата от обществени трудови дейности, която е подчинена на логическата верига: „селскостопански – промишлени – транспортни – търговски – от обслужващата сфера” и че по тази верига се формира общественото потребление?

3. Какво общо впечатление оставя у студентите възприетия видеофилм – какво е положителното у него, какво поражда въпроси, има ли излишни и неточни моменти в наблюдаваната структура на урока или екскурзията?

4. Какъв съдържателен и методически анализ могат да направят студентите на наблюдавания видеофилм?

5. Как да се планира съдържателната и методическа структура на урока или екскурзията по избраната от студентите тема?

6. Как да представят в писмен вид план-схемата на урока или програмата на екскурзията?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да участват активно във възприемането и анализа на видеофилма. Да изказват собствено мнение за оценка на възприетото.

2. При анализа на темата, отразена във видеофилма да правят изводи за логическите връзки на дадената трудова дейност или професия с други и мястото ѝ в системата на общественото потребление.

3. Да направят собствен избор на тема, учебник и клас за собствена изработка на план-схема на урок или на програма за екскурзия.

4. Да оформят в мисловен вид идеен вариант за съдържанието, логическата структура и методическите средства, които биха използвали в съответния урок или екскурзия.

5. Да оформят в писмен вид идеите си и ги представят като план-схема (урок) или програма (екскурзия).

6. Да защитят и обосноват пред колегите си изработеното.

Забележка: работата на студентите по изработването и оформянето на план-схемата или програмата започва в семинарното упражнение с помощта на преподавателя. Дейността на студентите продължава вкъщи, представя се и се защитава на следващото или следващите семинарни упражнения. Преподавателят поставя насоки пред студентите за самостоятелната им работа вкъщи.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят предварително е изработил видеофилми на реални урок и екскурзия.

2. Преподавателят е изработил в мултимедиен вид план-схема и програма на заснетите урок и екскурзия.

3. Преподавателят ги представя пред студентите и обяснява въплътените в тях съдържателни, методически и педагого-психологичски идеи.

4. Преподавателят насочва студентите да си изберат тема, учебник и клас, и да решат какво ще изработят – план-схема или програма.

5. Студентите работят върху собствените си идеи.

Забележка: възможно е в началото да се постави екипна задача – да се групират по двама-трима студенти, които интерактивно да обсъждат определени идеи за изработка на план-схемата или програмата. След тази групов мисловна обработка, студентите пристъпват към индивидуална работа за писмено оформяне на разработката.

6. След дооформяне на разработката вкъщи, няколко студента представят план-схемата или програмата и ги обосновават пред колегите си.

7. Провежда се дискусия от цялата студентска група по всяко представяне на техен колега, правят се оценки, мултиплицират се нови идеи, формулират се изводи.

8. Преподавателят поставя задача на студентите окончателно да завършат проектите си за план-схема и програма и да ги подготвят за представяне на семестриалния изпит.

Приложение:

**Списък на примерни теми за уроци и екскурзии
от област**

“Трудова дейност на хората и отрасли на националното стопанство”

I. За първи и втори клас:

- Хората се трудят;
- Труд и отдих в родното място;
- Да посадим растение, да се погрижим за животно;
- Какъв искам да стана като порасна;
- Професиите – нужни и полезни;
- Трудът в транспортните средства;
- Трудът в селското стопанство – полето, фермата, зеленчуковата и овощната градина;
- Промислен труд;
- Трудът на медицинските работници;
- Трудът в магазина;
- В библиотеката и в книжарницата.

II. За трети и четвърти клас:

- Трудът на хората в равнините;
- Трудът на хората в планините;
- Трудът на хората край морето и реката;
- Стопанските отрасли на родината:
 - а. Селско стопанство;
 - б. Промисленост;
 - в. Транспорт;
 - г. Обслужваща сфера;
 - д. Култура и културни връзки.
- България – част от световния обмен на ценности.

Забележка: темите са взети от действащи в момента учебници по „Роден край”, „Околен свят”, „Човекът и обществото”.

Семинарно упражнение № 12

Тема: *Източници за проучване на типичното в празничните и ритуалните процедури в родния край – представяне на образци на проучване*

Забележка: работата по това упражнение е продължение на същата по упражнение № 1. Там проучването на празниците и обичаите беше една от темите, по които студентите по избор можеха да изготвят реферат за проучване на празник или обичай. Работата по настоящата тема има за задача да разшири подготовката на студентите по подобно проучване.

Цел на упражнението: студентите да овладеят технологията на провеждане на проучване за характеристиката на празниците, обичаите и обрядите на българския народ в родното място (регион).

Съдържание на упражнението: видове проучвания на празниците.

Технология на провеждането на проучването.

Варианти за събиране на информация за съдържанието на празника, обичая или обряда:

- чрез участие в реалната празнична процедура;
- чрез работа на терен – събиране на материали и реквизит;
- чрез проучване на литературни източници;
- чрез проучване на сценарии за празници, обичаи и обряди;
- чрез работа в библиотеката, отдел „Краезнание”;
- чрез работа в музей, или музейна сбирка;
- чрез работа в архив;
- чрез провеждане на интервю с информатори;
- чрез проучване на фолклорни източници – поверия, наричания, песни, танци, легенди и други;
- чрез събирателска дейност за празнични реквизити;
- чрез проучване в интернет пространството.

Собствено провеждане на проучване и оформяне на реферат, сценарий, есе по темата.

Дискусионни въпроси:

1. Кое е типичното за празничната процедура в родното място (регион)?
2. Кой са най-подходящите варианти и средства за събиране на информация за празника?
3. Как се изработва сценарий за празник, обичай или обряд?
4. Как се изработва реферат по темата?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Активно да участват в анализа на презентираното от преподавателя проучване.
2. Като имат предвид етнографската характеристика на родното място, да подберат празник, обичай или обряд, или система от такива, които биха искали да проучат и опишат.
3. Да оформят, представят и защитят собствено проучване по темата.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят представя презентация на проучване на реален празник, обичай или обряд.
2. Преподавателят поставя акцент върху структурата на празника, водещите идеи в него, ритуалната процедура и реквизита, отразени в презентацията.
3. Студентите вземат решение кой (кои) празник, обичай или обряд ще проучат и опишат – съобщават пред колегите си решението си и го обосновават. Получава се дискусия и обсъждане на темите за проучване, които ще се изработят в студентската група.

Семинарно упражнение № 13

Тема: *Анализ и разработване на организационна форма по базисна тема “Народни празници, обичаи и традиции”*

Цел на упражнението: студентите да придобият компетенции за планиране и провеждане на типични за базисната тема организационни форми.

Съдържание на упражнението: разнообразието от организационни форми по темата “Народни празници, обичаи и традиции”.

Специфика на урокът–тържество като типичен по темата.

Типичност на извънурочните форми по темата – празник, тържество, викторина, изобразителна, танцова или трудово – конструктивна дейност, художествено-сценична дейност.

Изработване на реферат за празник или обичай.

Изработване на сценарий за конкретен празник, обичай или обряд.

Изработване на реквизити за празничната процедура.

Събирателска дейност за реквизити и материали за празника.

Дискусионни въпроси:

1. Всеки празник или обичай представлява система с определени структури. Кои са структурните елементи в системата на празника – водеща идея, персоналност на празника (на кого или какво е посветен), сюжетност, ритуална процедура, реквизит, нормативност (забраняващи и разрешаващи правила), фолклорни елементи (поверия, наричания, легенди, песни, танци)?

2. На какво студентите да обръщат внимание при събирането на информация за празника?

3. Кои са най-подходящите средства за събирането на информация за празника?

4. Каква е спецификата на урока-тържество за разлика от традиционните видове уроци – тържественост, художественост, приповдигнатост, емоционалност, сценични елементи, участие на външни лица, носещи идеите на празника, липса на дидактичност, словесна, дейностна и художествена активност на учениците?

5. Как да изработят и представят реферат за празника или сценарий за конкретен и реален празник?

Задачи за самостоятелна работа на студентите и очаквани резултати:

1. Да участват активно в анализа на презентирания от преподавателя описания на празник, план-схема на урок-тържество, викторина или други организационни форми.

2. Да формулират и обосноват идеите си за избор на празник, обичай или обряд в родното място, който имат намерение да проучат.

3. Да представят идеите си за избор на средства и варианти за проучване на празника.

4. Самостоятелно да оформят в словесен или електронен вариант реферата или план-схемата си. Да ги подготвят за представяне на семестриалната изпитна процедура.

5. Да подготвят сбирка от материали или реквизити, придружаващи реферата или план-схемата.

Технология на семинарното упражнение:

1. Преподавателят презентира най-малко една план-схема на урок-тържество и сценарий на конкретен празник.

2. Преподавателят презентира видеофилм на урок-тържество и на празнична процедура.
3. Преподавателят поставя ударение върху структурните елементи, включени в презентацията и видеофилма.
4. Преподавателят изисква от студентите да направят и обосноват избора си на празник, обичай или обряд, които ще реферират или по които ще изработят сценарий. Поставя изисквания за структурата на реферата или сценария, насочва ги към средствата, които трябва да подберат за проучването или реквизитите, които трябва да съберат.
5. На изпитната процедура, преподавателят проверява и оценява представените реферат, сценарий и реквизити.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

Александрова К. (2008), Хората след нас имат право на живот. Сп. „Начално училище”, кн.5.

Александрова Е. (2005), Отношението на родителите към здравето на децата и здравното образование в българското училище. Сп. „Педагогика” кн.8.

Алексиева М. (2002), Родителски очаквания и претенции към началния учител. Сп. „Педагогика”, кн. 7.

Алексиева М. (2005), Родителските тактики за оптимизиране на взаимодействията „семейство – дете – начално училище“. Сп. „Педагогика”, кн.1/ 2005.

Атосай Е. (2006), Ролята и мястото на екологичното възпитание във взаимоотношенията между детето и природата. Сп. „Педагогика”, кн.11.

Банкова Д. (2004), Европейските християнски ценности в съвременния образователен контекст. Сп. „Педагогика”, кн.11.

Барбулска Р. (2005), Семейство –училище. Сп. „Начално училище“, кн. 4.

Бельовска М. (2006), Запознаване на учениците с пролетния празник Лазаруване и участието им чрез играта на сцена. Сп. „Начално училище“, кн 1.

Библиографска справка за Гражданско образование в началното училище. Сп. „Начално училище”, кн.6/2005.

Богданова, Т., Т. Стефанова (2012), Интерактивни методи и техники в обобщителни уроци по «Човекът и природата» 5 клас. Русе, РУ, стр. 78, ISBN 978-954-712-579-7.

Богданова Т. Т. Стефанова, А. Хасан (2009), Констатиращ експеримент за установяване равнището на развитие на теоретичните обобщения на основните физични понятия по предмета “Човекът и природата” в 5 и 6 клас. В: Национална конференция по физика, Русе, стр. 201-204, ISBN 978-954-580.

Богданова Т., Т. Стефанова (2010), Сборник с тестове по «Човекът и природата» 5 и 6 клас, учебно помагало. Русе, Издателски център на РУ.

Борисевич А. (2007), Формиране на екологична култура у бъдещия учител. Сп. „Образование”, кн. 1.

Боянова В. (2002), Опознаване на децата в семейството. Сп. „Педагогика”, кн. 5.

Ванева В. (2010), Алтернативни подходи за начално образование. В: Конференция СОУЕЕ и РУ, Русе.

Ванева В. (2005), Урокът по математика в началното училище. В: Урокът дидактически и методически аспекти, Русе.

Василева К. (2005), Формиране на европейски ценности у учениците. Сп. „Педагогика”, кн.7.

Василева Р. (2006), Общуването между учителя и децата в началното училище- възможности за формиране на ролево и отговорно поведение. Сп. „Начално образование”, кн.5.

Владова Л. (2008), Създаване, реализиране и споделяне на педагогически заключения, свързани с модернизацията на работата при организирането на образователната среда по Роден край, Околен свят, Човекът и обществото, Човекът и природата в начален етап на основната образователна степен (I – IV клас). Тематична школа, проведена с начални учители в гр. Силистра. Сп. „Начално училище”, кн.4.

Власева Т. (2009), Възможности за формиране на умения за интерпретация и комуникация чрез работата със серия картини. Сп. „Начално училище”, кн.1.

Вълчев Р. (2004), Интерактивни методи и груповата работа в межкултурното образование; Център „Отворено образование”. С.

Вълчева Л. (2003), Детски празника „Моята читанка” – 2 клас. Сп. „Начално училище”, кн. 5.

Газуркова Д. (2003), Тържество за закриване на учебната година. Сп. „Начално училище”, кн. 2.

Ганева Ю. (2000), Гражданско образование – минало, настояще, перспектива. Сп. „Педагогика”, кн.4.

Георгиева С. (2004), Създаване на учебни умения чрез дидактични карти с когнитивна потенция /втори клас -"Околен свят"/. В: РУ, Том 41, серия 6.3, стр. 23-29, ISBN 1311-3321.

Георгиева С. (2005), Начален учител - въведение в специалността. Русе, ISBN 954-8952-33-5.

Георгиева Н. (2008), Приложение на интерактивния подход при формиране на екологична култура чрез учебното съдържание по Човекът и природата в трети клас. Сп. „Начално училище”, кн.6.

Георгиева И. (2005), Задачи по безопасност на движението. Сп. „Начално образование”, кн.2 .

Гюрова В., В. Божилов и др. (2006), Интерактивността в учебния процес (или за рибаря, рибките и риболова). С.

Димитров Л. (2007), Просветно – възпитателните възгледи и дело на Васил Левски. Сп. „ Педагогика”, кн.10.

Димитров Л. (2004), Народните ни будители Ботев, Левски и Раковски. Сп. „ Педагогика”, кн.11.

Димитрова Г. (2006), Педагогическото общуване „учител - ученик” в началните класове. Сп. „Начално образование”, кн.3.

Димитрова И. (2005), Представата за семейството на 7- 12-годишните деца от институции и на деца от традиционното семейство. Сп. „ Начално образование” кн.1.

Димитрова М. (2007), „Коледа в Европа”. Сп. „Начално образование”, кн.6.

Дончева Ю. (2013), Приложение на интерактивните техники в урока по „Човекът и обществото”. В: Годишна университетска научна конференция на Национален военен университет „Васил Левски”, Велико Търново.

Драгнева С. (2008), Формиране на екологична култура – учене чрез опит и преживяване. Сп. „Начално училище”, кн.6.

Дункер Л. (2007), Поемане на отговорност в мисленето и действието. Сп. „Начално образование”, кн. 1.

Евтимова Д. (2005), Гражданското образование – факторът, който променя мотивацията за учене и формира ново отношение към действителността у малките ученици. Сп. „Начално училище”, кн. 4.

Иванова Б. (2006), Модели за родителско – детски взаимоотношения и изграждане на идеал за семеен партньор у децата. Сп. „Начално училище”, кн.6.

Иванова Е. (2003), Празник на буквите. Сп. „Начално училище”, кн. 2.

Иванова Л. (2005), „Гражданското образование в началното училище. Сп. „Начално училище“, кн. 6.

Иванова М. (2009), Интеркултурното образование в обучението по Роден край - първи клас. Сп. „Начално училище“, кн.1.

Иванова Н. (2004), Детето в началното училище. Сп. „Начално училище“, кн. 2.

Иванова Я. (2008), „Груповата форма на организация в обучението по Околен свят (I клас). Сп. „Начално училище“, кн.6.

Игнатова А. (2004), Фолклорът и децата. Сп. „Начално училище“, кн. 3.

Интерактивни техники на обучение в начална училищна степен (препоръчителна библиографска справка). Сп. „Начално училище“, кн.3/2004.

Казакова Т. (2003), Екологични аспекти в природознанието за 4 клас. Сп. „Начално образование“, кн. 4.

Капова Т. (2010), Тържество на буквите "Ние сме грамотни" Сп. „Начално образование“, кн. 3.

Керанова Е. (2008), Светът, в който живеем. Моето родно място. Сп. „Начално училище“, кн.4.

Койчева Н. (2002), Стъпка по стъпка по пътя към семейството на ученика. Сп. „Педагогика“, кн. 5.

Коларова Ц. (2004), Правата на детето в международните документи – основа за социално – педагогическата дейност. Сп. „Педагогика“, кн. 5.

Колева – Дългъчева Н. (2011), Проблеми на екологичното образование в българското начално училище в миналото и днес. Сп. „Начално образование“, кн. 6.

Колева И. (1993), Общуващата игра или играта, която обучава. „Образование“, С.

Колева М. (2010), В: сборник „Интерактивни методи в съвременното образование“ (с. 259), Бл.

Колева М. (2011), Детето в социалния свят: социокултурни акценти и педагогически решения. Сп. „Педагогика“, кн.5.

Колева М. (1998), Социално развитие на детето. Педагогически условия. С.

Кръстева А. (2009), Интерактивността – по посока развитие на критическо мислене у учениците от началното училище. Сп. „Начално училище“, кн.1.

Кръстева А. (2011), Аз знам защо! Учебно помагало за ученици от 1 – 4 клас. Пловдив.

Левкова И. (2002), Тренинг по гражданско и интеркултурно образование с малки ученици. Сп. „Начално образование“, кн.2.

Лечева М. (2009), Интелектуалните карти – средство за повишаване на ефективността на работата в часовете по Човекът и обществото. Сп. „Начално училище“, кн.1.

Личева Н. (2003), Празник на буквите в 1 клас. Сп. „Начално училище“, кн. 1.

Лулкина Т. (2003), Новото ни завръщане към християнските ценности. Сп. „Начално училище“, кн.3.

Манова Ц. (2002), Коледуване. Сп. „Начално училище“, кн.4.

Маркова Зл. (2010), Интегративните методи – необходимо условие за субективно ориентирано обучение. Сп. „Образование“, кн. 1.

Мерджанова Я. (2004), Мултисензорни етюди – за малки и големи. Сп. „Начално училище“, кн.6.

Мерджанова Я. (2004), Мултисензорният принцип в обучението и в живота – да поставим началото сега. Сп. „Начално училище“, кн.5.

Мирчева Ил. (2008), Отворено обучение в началното училище. Учене по станции. Сп. „Начално образование“, кн. 6.

Моллов А., Т. Момчева, Д. Панова (2007), Топ 200 на интернет – сайтовете за начални учители. Сп. „Начално училище“, кн.3.

Николова В. (2008), информационните технологии в урока по Човекът и обществото в трети и четвърти клас – средство за проблемно и креативно учене. Сп. „Начално училище“, кн.6.

Пеева И., С. Христова (2005), Цветове, цветови хармонии и вълшебни звуци- красотата на природата. „Начално образование“, кн.3.

Пейчева Й. (2005), Екологичното образование и възпитание в процеса на технологичното обучение в България. Сп. „Педагогика“, кн.3.

Петкова Ил. (2012), Подготовка и квалификация на българския учител. С.

Петкова В. (2007), Празник на билките в Природен парк „Персина“. Сп. „Начално училище“, кн.1.

Петкова В. (2007), Празник на билките в Природен парк „Персина“. Сп. „Начално училище“, кн.2.

Петрова В., Р. Ковачева (2003), Формиране на екологични представи чрез обучението по Роден край в 1 и 2 клас. Сп. „Начално образование“, кн.4.

Петрова П. (2003), Празник на буквите. Сп. „Начално образование“, кн.3.

Радев П. (1990), 121 общи и 175 интерактивни методи на обучение, С.

Радева Д. (2007), Екологично образование чрез работа по проект в обучението по човекът и природата в 3 и 4 клас. Сп. Начално образование“, кн.1.

Радева Т. (2007), Запознаване на учениците с фолклорните обичаи Бъдни вечер и Коледа. Сп. „Начално образование“, кн.6.

Рангелова Е. (2004), Възпитанието в българското училище. Сп. „Педагогика“, кн. 1.

Симеонов И. (2006), Фолклорът и българската поезия за деца. Сп. „Начално училище“, кн.2.

Сиракова А. (2006), Гражданско образование в училище. Сп. „Начално училище“, кн. 3.

Сп. „Начално образование“, кн. 1/2007. Посветено на метода на проектите в образованието.

Сп. „Начално образование“ – кн. 3/2010. Посветено на картините и обучението.

Статева Р. (2009), Овластяването на учебното съдържание по Роден край, Околен свят, Човекът и природата и Човекът и обществото в занималена среда. Сп. „Начално училище“, кн.1.

Стефанова Т., Ж. Иванова, Св. Дяковска (2008), Дивергентен практикум по физика за теми с екологично съдържание. В: Научни трудове на Русенски Университет „Ангел Кънчев“, серия 5.2 Педагогика и психология, том 47, Русе, стр. 135-138, ISSN1311-3321.

Стефанова Т., Св. Дяковска, Ж. Иванова (2009), Някои иновации при усвояване на физични знания по предмета “Човекът и природата” за 5. клас. В: 37-ма Национална конференция по физика, София, стр. 154-157, ISBN 978-954-580.

Стефанова Т., Т. Богданова, Св. Дяковска (2007), Система от физични експерименти в помагалото „Природата в опити”. В: сборник доклади, XXXV Национална конференция по въпросите на обучението по физика, Експериментът в обучението по физика, Плевен, стр. 251-254.

Стефанова Т., Н. Господинова (1994), Системата физико-химични знания в курса по Природознание като начален етап в единния дидактически процес на двете науки. В: Сб. Научна сесия '94, ВВМУ Варна.

Стефанова Т., Т. Богданова, Д. Миткова (2006), „Природата в опити”, учебно помагало за ЗИП и СИП в 5 клас по „Човекът и природата”. Силистра, РИТТ, стр. 51, ISBN 954-759-134-7.

Стефанов С. (2009), Критерии и показатели на контрол и оценка на уменията за разрешаване на учебни проблеми в обучението по околна среда. Сп. „Начално образование”, кн. 4.

Стефанов С. (2009), Разрешаване на дидактически проблеми в обучението по Роден край. Сп. „Начално образование”, кн. 3.

Стоева Х. (2004), Родителски бележник - нова форма за обмяна на информация между родители и ученици в началния курс. Сп. „Начално образование”, кн.5.

Стоева Х. (2006), Семейство и училище работят заедно. Сп. „Начално образование”, кн.1.

Стоянова Д. (2005), Значение и приложение на проблемно-ситуационните методи за актуализирането на класическата технология на урока в началните класове. В: Урокът дидактически и методически аспекти, Русе.

Тенева М. (2010), Профилът на бъдещия начален учител. Сп. „Начално образование”, кн. 2.

Тодорова Л. (2007), Ценности и цели на възпитанието – съвременен аспект. Сп. „Начално училище”, кн.3.

Тодорова Т. (2002), Игровите методи в обучението по роден край във 2 клас. Сп. „Начално образование”, кн.4-5.

Христова К. (2004), Децата - победители или жертви в битките на общественото трансформиране. Сп. „Начално образование”, кн.5.

Христова С. (2002), Към проблема за социализацията на детето и неговите права. Сп. „Начално училище”, кн.2.

Цветанска С. (2006), Спорни и безспорни тези за интерактивните методи в началното училище. Сп. „Начално училище”, кн.5.

Цветков М., Гетова, К. (2002), Радост в бяло и червено. Сп. „Начално училище”, кн. 4.

Цветков Д. (2002), Гражданско образование и възпитание в начално училище - съвременни тенденции. Сп. „Начално образование”, кн.1.

Цекова М. (2004), Първият учебен ден за първокласника... очаквания и още нещо. Сп. „Начално училище”, кн.2.

Цекова Ц. (2009), Интерактивните методи на обучение в началния етап на обучение по учебната дисциплина Човекът и обществото. Сп. „Начално училище”, кн.4.

Цоковска М. (2006), Училището – наш дом. Сп. „Начално училище”, кн.2.

Чавдарова С. (2005), Актуални аспекти на взаимодействието между семейството и училището. Сп. „Начално училище“, кн. 1.

Шейтанска Я. (2005), Екскурзията като форма на обучение на учениците от началните класове. Сп. „Начално училище“, кн.6.

Шейтанска Я. (2010), Педагогическа технология за формиране на ценности у ученици с екологическа насоченост (начален етап на образование). Сп. „Начално училище“, кн.2.

Шейтанска Я. (2006), Екологично образование на учениците от трети клас чрез СИП. (Национален парк „Рила” - познат и непознат). Сп. „Начално образование“, кн.2.

Шопова Н. (2002), Коледари. Сп. „Начално училище“, кн.6.

Шопова Н. (2003), Приказка за мартеничките „Баба Марта се сбогува”. Сп. „Начално училище“, кн. 1.

Юлзари С. (1998), Учебно-възпитателният процес по Роден край, Родинознание и Природознание, Русе.

Юлзари С. (2005), Урокът по „Човек и общество” и „Човек и природа” като педагогическа реалност: усъвършенствания и изисквания. В: Урокът дидактически и методически аспекти, Русе.

Юлзари С. (2013), Учебно-възпитателният процес по „Човекът и обществото” и „Човекът и природата” основни методически проблеми, Русе.

Янкова Д. (2005), Комплекс от интерактивни методи за развитие на някои комуникативни умения у учениците в начално – училищна възраст. Сп. „Начално училище“, кн.2.

ИНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

Блогнет „Начално образование” - <http://bglog.net/nachobrazovanie/41234>

Електронни тестове по „Човекът и обществото”
<https://sites.google.com/site/elektronnitestove/covekt-i-obsestvoto>

Електронни учебници по „Човекът и обществото”
<http://www.download.bg/index.php?cls=program&id=536151>

Какво трябва да знаем по „Човекът и обществото”? -
<http://www.slideshare.net/emeto/ss-15684018>

Презентации по теми от „Човекът и обществото” –
<http://buhal.net/3klas/tch-ob/>

Тест за IV клас - външно оценяване (матура)
http://www.mon.bg/opencms/export/sites/mon/top_menu/general/assessment

Уча се - <http://ucha.se/>

Филми по „Човекът и обществото” - <http://www.daskalo.com/klas/>

Художествено – илюстративен материал „Човекът и обществото” -
<http://www.google.bg/search>

СЪДЪРЖАНИЕ

№	Тема на семинарното упражнение	Стр.
1	Място на краепознавателната дейност на учителя в обучението по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование”	5
2	Анализ на задачите за учебно-възпитателната работа по „Човекът и обществото”	14
3	Съдържателен анализ на учебно-възпитателния процес по „Човекът и обществото” и „Гражданско образование”	23
4	Анализ на разпределението на съдържанието, според спираловидния принцип	35
5	Художествено – илюстративните материали в обучението по „Човекът и общество”	38
6	Анализ на урок	44
7	Анализ на екскурзия	55
8	Извънурочни форми	65
9	Анализ и разработване на план-схема на конкретни урок и екскурзия на базисни теми със съдържание от “Социално обкръжение” и “Географско обкръжение” (по примерни видеофилми)	68
10	Анализ и разработване на план-схема на конкретни урок и екскурзия на базисни теми със съдържание от “Земя на герои” (по примерни видеофилми)	72
11	Анализ и разработване на план-схема на конкретни урок и екскурзия на базисни теми със съдържание от “Трудовата дейност на хората” (по примерни видеофилми)	76
12	Източници за проучване на типичното в празничните и ритуалните процедури в родния край – представяне на образци на проучване	80
13	Анализ и разработване на план-схема на урок на сценарий за тържество по житейската област “Народни празници, обичаи и традиции”.	82

Автор: гл. ас. д-р Юлия Дончева

Заглавие: Методика на обучението по Човекът и обществото

Подзаглавни данни: Ръководство за семинарни упражнения

Поредност на изданието: първо

Научен редактор: доц. д-р Синто Юлзари

Технически редактор: автора

Предпечатна подготовка: автора

Корица: Валентин Гогов

Рецензент: проф. д-р Тодорка Стефанова

Включено в издателския план на Русенски университет „Ангел Кънчев” под номер 81 за 2014 година, одобрен от Академичен съвет на 24 февруари 2014 година.

ISBN: 978-954-712-606-0

Формат: А5 на книжното тяло

Печатни коли: 11,5

Издателски коли: 5,75

Тираж: 200

Издателски център при Русенски университет „Ангел Кънчев”